

Översättning av positionsverb

Kadijević, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:244551>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-31**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTIONEN FÖR SKANDINAVISTIK

Nikolina Kadjević

Översättning av positionsverb

Magisterarbete

Handledare: Sara Profeta

Innehållet

1. Inledning.....	3
1.1. Utvalda texter.....	4
2. Positionsverb i svenskan.....	5
3. Positionsverb i kroatiskan.....	8
4. Analys av konstruktioner med positionsverb i de utvalda texterna..	9
4.1. Positionsverb <i>sitta</i>	9
4.2. Positionsverb <i>stå</i>	11
4.3. Positionsverb <i>ligga</i>	14
5. Slutsats.....	16
Litteraturförteckning.....	18
6. Översättningar från svenska till kroatiska.....	21
6.1. Svenska källtexter.....	21
6.2. Översättningar till kroatiska.....	52
7. Översättningar från kroatiska till svenska.....	83
7.1. Kroatiska källtexter.....	83
7.2. Översättningar till svenska.....	106

1. Inledning

Genom mina studier har jag fått tillfälle att översätta många turistiska texter. Jag har märkt att meningar som: ”Den lilla staden ligger vid Adriatiska havet”, ”De som vill sitta på en fin restaurang kommer inte att bli besvikna” eller ”Palmerna står i långa rader längs stranden” ofta förekommer i texttypen. Men det är inte bara inom det ”turistiska” språket som verben *sitta*, *ligga* och *stå* används. Efter att ha läst artikeln ”Därför står! svenskar så mycket” i *Språktidningen* från 2015, har jag blivit mer medveten om att dessa verb är nästan oundgängliga i svenskan. Till skillnad från *sitta*, *ligga* och *stå*, har kroatiska verb *sjediti*, *ležati* och *stajati* en mer begränsad användning. Därför har jag bestämt mig för att skriva mitt masterarbete om de konkreta översättningsproblem som förekommer vid översättning av konstruktioner med positionsverb.

Mitt arbete består av en inledning, teori, analys, slutsats, källtexter och översättningstexter. I teoridelen ska jag förklara begreppet positionsverb, dess definition och användning i svenskan och vilka motsvarigheter som finns i kroatiskan. Sedan ska jag analysera översättningsproblem jag har stött på när jag har översatt texter från svenska till kroatiska och omvänt. Efter att ha förklarat de här översättningsproblemen och presenterat mina lösningar, ska jag dra en sammanfattande slutsats. Den sista delen av mitt arbete består av källtexter och översättningar.

1.1. Utvalda texter

För att kunna ge flera exempel på användningen av positionsverb har jag valt sex olika texter att översätta, tre från svenska till kroatiska och de övriga tre från kroatiska till svenska. Texterna är av olika typ och slag och behandlar varierande ämnen.

Texten ”Om alla människor bara försvann...” är av vetenskaplig karaktär. Den beskriver hur världen skulle se ut om människor försvann och naturen tog över. Den publicerades 2019 på utbildningssajten *forskning.se*.

En teknisk text som jag har översatt, ”Så installerar du din robotgräsklippare”, består av instruktioner för installation av en robotgräsklippare. Denna instruktionsguide finns på en e-handels webbsida, *Maskinklippet.se*.

Dessutom har jag översatt en del av boken ”Bara idag”, av Felicia Welander. Detta verk är en modern roman om vänskap och om livsförändring.

Artikeln från tidningen *Deutsche Welle*, ”Putovanje kroz dnevne sobe Irana: srdačnost bez granica”, är en reseskildring från journalistens besök i Iran.

”Sretni blagdani – božićna kuharica” är en kokbok skriven av tre kända kroatiska matbloggare, Andrea Cukrov, Sandra Rončević och

Matejka Buča. Boken innehåller julrecept för både efterrätter och maträtter.

Publikationen med namnet ”Vidljivost žena u hrvatskoj kinematografiji” ger en överblick över frågorna som diskuterades vid ett rundabordssamtal i Pula 2009 och är mestadels skriven i form av dialoger. Den publicerades av Kontoret för jämställdhet, på den officiella webbsidan för Republiken Kroatians regering.

Alla av de ovan nämnda texterna har en sak gemensam: de är väldigt beskrivande eftersom de innehåller antingen detaljerade instruktioner eller många beskrivningar av personer och miljöer. Det är på grund av detta jag har valt att översätta just dessa texter, eftersom positionsverben förekommer där i flera sammanhang.

2. Positionsverb i svenskan

De tidigare nämnda verben, *sitta*, *ligga* och *stå* bildar tillsammans gruppen positionsverb. Dessa verb dyker upp i många olika sammanhang. Enligt Pauli Kortteinen kan de delas in i totalt fem användningstyper. De används i första hand för att ange vilken kroppsställning man intar, men också för att beskriva föremåls position (detta gäller för lokativa uttryck), i predikativa konstruktioner framför adjektiv eller particip, för att uttrycka pågående handling i

pseudosamordningar (eller pseudokoordinationer) och slutligen i vissa fasta fraser.¹

Dessutom är det viktigt att påpeka att positionsverb är intransitiva verb (dvs. att de tar inte tar något objekt) och därför bör man göra skillnad mellan positionsverben *sitta*, *stå* och *ligga* och dess transitiva motsvarigheter *sätta*, *ställa* och *lägga*. När det gäller aktionsart är *sitta*, *stå* och *ligga* alltid durativa (det innebär att handlingen har lång varaktighet), medan *sätta*, *ställa* och *lägga* kan vara både durativa och terminativa, beroende på sammanhanget (Lindberg, 1976: 49, 50).

I tabellen nedan finns ordboksdefinitioner av *sitta*, *ligga* och *stå* från ”Svenska Akademiens ordlista”, ”Svenska Akademiens ordbok” och ”Svensk Ordbok”, om man vill få en bredare överblick över olika betydelser av dessa verb.

sitta	stå	ligga
<i>1 vila med sätet mot underlaget och ryggen upprätt om person och vissa djur</i>	<i>1 vila med den största ytan mot underlaget om varelse el. föremål</i>	<i>1 vila med den största ytan mot underlaget om varelse el. föremål</i>
<i>2 befinna sig i viss</i>	<i>2 befinna sig i visst</i>	<i>2 vara belägen i</i>

¹ <https://www.forskning.se/2005/12/08/pa-dorren-sitter-en-lapp-dar-det-star-att-mottagningen-ligger-en-trappa-ner%C2%85/>

<p>(yrkesmässig) funktion ibl. (men inte permanent) i sittande ställning</p> <p>3 vara placerad på viss plats, i viss (dock inte liggande) ställning; om före-mål</p> <p>4 ha viss passform vanligen god; om klädesplagg</p> <p>5 i vissa uttryck placera sig i ställning med sätet mot underlaget och ryggen upprätt ²</p>	<p>tillstånd</p> <p>3 ibl. med partikel, t.ex. upp, ut befinna sig i en position med strävan uppåt eller utåt om företeelse</p> <p>4 inte fungera ofta på grund av tekniskt fel</p> <p>5 vara (yrkesmässigt) verksam med ngt</p> <p>6 vara skrivet</p> <p>7 beteckna</p> <p>8 ansvara för visst handlande</p> <p>9 uppträda som ngn (dvs. i viss roll)</p>	<p>visst område</p> <p>3 uppehålla sig på viss plats; ofta med antytt syfte</p> <p>4 för tillfället inte utnyttjas eller behandlas</p> <p>5 avvakta med att behandla ngt ärende e.d.</p> <p>6 vara i verksamhet med ngt ⁴</p>
--	--	--

² <https://svenska.se/tre/?sok=sitta&pz=1>

⁴ <https://svenska.se/tre/?sok=ligga&pz=1>

	<p>10 <i>ha (viss) språklig form</i></p> <p>11 <i>i vissa uttryck ägarum³</i></p> <p>12 <i>kontrastera</i></p> <p>13 <i>i ett fåtal uttryck uthärda</i></p>	
--	--	--

3. Positionsverb i kroatiskan

Barić et al. förklarar att positionsverbens kroatiska motsvarigheter *sjediti*, *stajati* och *ležati* tillhör till en kategori av *stativni glagoli*, som beskriver ett tillstånd och vars subjekt är icke-handlande, och att de används för att beteckna kroppsställning. I samma grupp ingår också verb som uttrycker existens och kan fungera i flera sammanhang som översättningsmotsvarigheter till de svenska verbena *stå*, *sitta* och *ligga* (Barić et al., 1997: 223).

Zovko Dinković har sammanställt en lista med totalt sju *existentiella verb (egzistencijalni glagoli)*: *biti (att vara)*, *imati (att ha)*, *nemati (att inte ha)*, *nedostajati (att fattas)*, *(uz)manjkati (att sakna)*, *nalaziti/naći (att finnas)* och *postojati (att existera)* (Zovko

³ <https://svenska.se/tre/?sok=st%C3%A5&pz=1>

Dinković, 2001: 281). Enligt henne delar de existentiella konstruktionerna ett antal gemensamma kännetecken: användningen av verb med existentiell betydelse, substantivuttryck är obestämt och står vanligtvis på rema-position, dvs. i slutet av en opersonlig mening, explicit eller implicit platsmarkering och existentiell kvantifiering (Zovko Dinković, 2001: 291). På grundval av detta kan man konstatera att existentiella verb liknar positionsverb.

4. Analys av konstruktioner med positionsverb i de utvalda texterna

4.1. Positionsverb *sitta*

1)

Källtext

Sitter den inte lite *snett*?

*Genom att begränsningskabeln sätts i samma märlor **sitter** de tillräckligt tätt för att robotgräsklipparen inte ska se det som en begränsning utan kör över den.*

*Jag hade **suttit** tyst och studerat hans rörelser där i köket.*

Vart och ett av de tre exemplen innehåller en kombination av positionsverb *sitta* och ett adverb.

Måltext

Nije li malo nakrivljeno?

Postavljanjem granične žice ispod istih spajalica osiguravamo da je žica dovoljno blizu tlu da je robotska kosilica ne vidi kao prepreku, već prelazi preko nje.

*Tiho sam **sjedila** i proučavala njegove kretnje tamo u kuhinji.*

Medan det svenska verbet *sitta* ofta förekommer med både animata (levande; människor och djur) och inanimata (icke- eller mindre levande) subjekt, är det i kroatiskan inte så vanligt att använda *sjediti* (*sitta*) när man pratar om inanimata subjekt. Därför måste jag hitta en annan översättningslösning i de första två meningarna och mitt val har fallit på verbet *vara* eftersom det fungerar som en bra pragmatisk ekvivalent.

2)

Källtext

*Satima smo **razgovarali i pričali** o Njemačkoj i Iranu.*

Razgovarati och *pričati* är synonyma verb som betyder "prata" på svenska. I detta exempel betonas att handlingen har tagit lång tid.

Måltext

Vi satt och pratade i timmar om Tyskland och Iran.

För att uppnå nästan samma effekt i den översatta meningen har jag valt att använda en pseudosamordning med *sitta*. När subjektet är i upprätt position fungerar verbet *stå* som en lämplig lösning.

4.2. Positionsverb *stå*

1)

Källtext

*U takvom okruženju zgrade mogu **opstati** puno duže, samo pogledajte piramide sagrađene prije više od 4000 godina.*

I originaltexten finns verbet *opstati*, som betyder *hålla på att existera*.

Måltext

*I en sådan miljö kan byggnader **stå kvar** mycket längre, se bara på pyramiderna som byggdes för över 4 000 år sedan.*

I denna mening betonar *stå kvar* att byggnader är upprätt placerade och att tillståndet inte har förändrats (handlingen är pågående). Jag har valt denna översättningslösning för att behålla funktionell ekvivalens.

2)

Källtext

*Sve je izgledalo da je rat **na pomolu**.*

I kroatiskan är frasen *biti na pomolu* synonym med *biti na vidiku* (att vara i sikte).

Måltext

*Allt verkade vara som om vi **stod inför** ett krig.*

Kombinationen av verbet *stå* och adverbiallet som består av prepositionen *inför* och ett substantiv har en bildlig betydelse. Att man *står inför* ett krig betyder att kriget närmar sig. Jag har valt detta uttryck eftersom jag ville använda en pragmatisk ekvivalent.

3)

Källtext

*Laddstationen **ska stå** på gräsmattan och inte utanför kanten.*

*Stävan med bestick **stod** fortfarande ovanpå vedspisen.*

I båda exemplen används *stå* för att ange befintlighet.

Måltext

*Stanica za punjenje **treba biti** na travnjaku, a ne izvan ruba travnjaka.*

*Kutija s priborom za jelo i dalje **se nalazila** na vrhu peći na drva.*

Här har jag valt att översätta *stā* med det kroatiska verbet *biti* (*vara*), respektive med *nalaziti* (*finnas*). De här existentiella verben är väldigt frekventa i kroatiskan

4)

Källtext

*De nakna kropparna badar eller **står och pratar** i klungor.*

*Och ännu värre blev det när jag körde upp på gårdsplanen och såg Erik **stå och skötta snö** där ute.*

Genom att använda pseudosamordningar kan man uttrycka samtidighet i de första två meningarna. Precis som de svenska meningarna, betonar den kroatiska meningen att handlingen är pågående, men den lyckas göra detta genom att använda *imperfektiva verb* (*nesvršeni glagoli*) – i kroatiskan uppträder verben i olika böjningar, beroende på om det handlar om avslutade eller om oavslutade handlingar.

Måltext

*Gola se tijela kupaju ili **stoje i pričaju** u grupama.*

*Postalo je još gore kad sam se dovezla gore do dvorišta i vidjela Erika kako **stoji vani i lopata snijeg**.*

I båda meningarna som jag har översatt från svenska till kroatiska har jag använt verbet *stajati*, även om det inte skulle ha inneburit någon viktig betydelseförändring om jag hade valt att utelämna *stajati* (*stå*). Den sista meningen innehåller en kombination med positionsverben *sitta* för att beskriva en oavslutad (pågående) handling i förfluten tid.

Alternativt går det att översätta dessa meningar på följande sätt:

Gola se tijela kupaju ili pričaju u grupama.

Postalo je još gore kad sam se dovezla gore do dvorišta i vidjela Erika kako vani lopata snijeg.

Jag har använt verbet *stajati* eftersom efter min uppfattning blir texten mer levande för läsaren när den innehåller detaljerade beskrivningar.

4.3. Positionsverb *ligga*

1)

Källtext

Restaurangerna som ligger vägg i vägg verkar ha ungefär samma meny allihop.

I to pod pretpostavkom da se kameni grad ne nalazi u suhom okruženju kao što je pustinja.

Oko 200 kilometara južnije leži Kašan, prekrasni stari grad na rubu središnje pustinje Irana.

*Samo malo turista dođe do Golestana, makar **je** samo osam sati vožnje od Teherana.*

Positionsverben **ligga** används, bland annat, för att beteckna att något är "belägen i visst område".

Måltext

*Izgleda da restorani koji **se nalaze** tik jedan do drugog imaju otprilike isti jelovnik.*

*Förutsatt att stenstaden inte **ligger** i en torr miljö som till exempel en öken*

*Cirka 200 kilometer söderut **ligger** Kashan, en vacker gammal stad i utkanten av Irans centrala öken.*

*Få turister åker till Golestan, även om det **ligger** bara åtta timmars bilresa från Teheran.*

Verbet *ligga* är väldigt frekvent i svenskan, men i kroatiskan är det vanligare att använda *nalaziti se* (*finnas*) eller *biti* (*vara*) än *ležati* (den kroatiska motsvarigheten av verbet *ligga*). Jag har ändå översatt verbet *ligga* i den andra meningen med *ležati* och det kan vara på grund av att min översättning har påverkats av källtexten.

2)

Källtext

*Jag **ligger stilla** i en sjukhussäng med krispiga, väldoftande lakan.*

*Par metara iza plakata je gigantski mauzolej sa zlatnim kupolama
gdje **je sahranjen** njegov prethodnik.*

I den svenska meningen kombineras positionsverben *ligga* med ett adjektiv. Den markerade delen av den kroatiska meningen är i det förflutna och betyder "har begravts" på svenska.

Måltext

***Mirno ležim** u bolničkom krevetu, sa svježim, mirisnim plahtama*

*Några meter bakom affischen finns ett gigantiskt mausoleum med
gyllene kupoler där hans föregångare **ligger begravd**.*

I den första meningen kan man notera en ordklassförändring (i originaltexten finns ett adjektiv *stilla*, medan i den översatta meningen står ett adverb *mirno*). Jag har valt denna lösning på stilistiska och pragmatiska grunder. I stället för att använda adverbet *mirno* kan man översätta *stilla* också med adjektivet *mirna*, men enligt min mening känns det naturligare att använda *mirno* här eftersom man kan då beskriva att inte bara hon (subjektet) är stilla, utan också hennes sittande.

Samma strategi har jag använt vid översättningen från kroatiska till svenska. I den svenska meningen kombineras verbet *ligga* i presens

med ett perfektparticip och jag har valt denna predikativa konstruktion som lösningen eftersom den är vanligare än *att vara begravd (biti sahranjen)*.

5. Slutsats

Syftet med mitt arbete var att analysera olika funktioner av de svenska positionsverben *sitta*, *stå*, och *ligga* och jämföra dem med dess kroatiska motsvarigheter *sjediti*, *stajati* och *ležati*.

Det finns flera kontrastiva studier som gör jämförelser mellan positionsverben i svenskan och i andra språk. I sin doktorsavhandling, i vilken hon analyserar de svenska och de italienska positionsverben, drar Kristina Svensson slutsatsen att ”den italienska texten är dynamisk och målände”, medan de svenska kan betecknas som ”statiska och beskrivande”.⁵ Efter att ha översatt och studerat positionsverb som förekommer i tio svenska och tio franska romaner, har Pauli Kortteinen, universitetslektor i lingvistik på Göteborgs universitet, märkt att de svenska positionsverben uppträder mycket oftare i svenska originalromaner än i översättningar från franska till svenska.⁶

I mitt arbete har jag kommit fram till delvis liknande uppfattningar. Att direkt översätta de svenska positionsverben till kroatiska känns i vissa fall onaturligt eftersom modersmålstalare av kroatiska ofta

⁵ <https://www.forskning.se/2005/09/22/vad-heter-sta-sitta-och-ligga-pa-italienska/>

⁶ <https://www.forskning.se/2005/12/08/pa-dorren-sitter-en-lapp-dar-det-star-att-mottagningen-ligger-en-trappa-ner%C2%85/>

använder existentiella verb i stället för att använda positionsverb. Dessutom behöver kroatiskan inga pseudosamordningar för att betona att handlingen är pågående eftersom den, till skillnad från svenska, kan ange verbets aspekt med hjälp av olika verbböjningar.

Jag har inte märkt att de svenska positionsverben oftare förekommer i svenska källtexter än i översättningar från kroatiska till svenska, men, som Kortteinen har redan varnat, är ”översättningar på olika sätt påverkade av originalspråket”.⁷

Litteraturförteckning

Barić et. al. (1997). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga, s. 223

Lindberg, E. (1976). *Beskrivande svensk grammatik*. Stockholm: AWE/Geber, s. 49, 50

Om alla människor bara försvann... (den 9 mars 2021). Hämtat från forskning.se

<https://www.forskning.se/2019/12/03/om-alla-bara-forsvann/>

Putovanje kroz dnevne sobe Irana: srdačnost bez granica. (den 9 mars 2021). Hämtat från DW.com

⁷ <https://www.forskning.se/2005/12/08/pa-dorren-sitter-en-lapp-dar-det-star-att-mottagningen-ligger-en-trappa-ner%C2%85/>

<https://www.dw.com/hr/putovanje-kroz-dnevne-sobe-irana-srda%C4%8Dnost-bez-granica/a-49105555>

På dörren sitter en lapp där det står att mottagningen ligger en trappa ner. (den 31 mars 2021). Hämtat från forskning.se

<https://www.forskning.se/2005/12/08/pa-dorren-sitter-en-lapp-dar-det-star-att-mottagningen-ligger-en-trappa-ner%C2%85/>

Sretni blagdani – božićna kuharica. (den 9 mars 2021). Hämtat från Cukar.com.hr

<http://cukar.com.hr/sretni-blagdani-bozicna-kuharica-za-besplatan-download/>

Så installerar du din robotgräsklippare. (den 9 mars 2021). Hämtat från Maskinklippet.se

<https://www.maskinklippet.se/sa-installerar-du-din-robotgrasklippare>

Svenska Akademiens ordböcker. (den 31 mars 2021). Hämtat från svenska.se

<https://svenska.se/tre/?sok=sitta&pz=1>

<https://svenska.se/tre/?sok=st%C3%A5&pz=1>

<https://svenska.se/tre/?sok=ligga&pz=1>

Vad heter stå, sitta och ligga på italienska?. (den 31 mars 2021). Hämtat från forskning.se

<https://www.forskning.se/2005/09/22/vad-heter-sta-sitta-och-ligga-pa-italienska/#>

Vidljivost žena u hrvatskoj kinematografiji. (den 9 mars 2021).

Hämtat från Vlada Republike Hrvatske – Ured za ravnopravnost spolova

<https://ravnopravnost.gov.hr/arhiva/biblioteka-ureda/vidljivost-zena-u-hrvatskoj-kinematografiji/1619>

Welander, F. (2017). *Bara idag*. Nørhaven: Pocketförlaget, s. 63-71, 156-161

Zovko Dinković, I. (2001). *Egzistencijalni glagoli u hrvatskome*: Filosofiska fakulteten i Zagreb, s. 281, 291. (den 31 mars 2021).

Hämtat från hrcak.srce.hr

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=11086

4

6. Översättningar från svenska till kroatiska

6.1. Svenska källtexter

Om alla människor bara försvann...

- 3 december, 2019
- Artikel från forskning.se
- Ämne: [Miljö & klimat](#), [Samhälle & kultur](#)

Med tanke på klimatkrisen finns nog en eller annan som tänkt tanken, att det varit bäst om alla människor bara försvann från jordens yta. Platser övergivna i all hast ger en fingervisning om hur en sådan framtid skulle se ut.

Zombiefilmer och apokalypsrullar i all ära, men den bild av ett postapokalyptiskt samhälle som forskare målar upp, liknar inget som Hollywood producerat hittills. Faktum är att om människorna

försvann från jordens yta – ospecificerat varför – skulle livet återgå till det normala ganska fort. För alla utom människorna då förstås.

– Det allra första som händer är en serie maskinhaverier jorden runt. Därefter handlar det om långsammare processer. Vi behöver faktiskt inte ens spekulera, utan kan få en bra bild av vad som händer genom att titta på Tjernobyl som har varit övergivet i 30 år, säger Per Ahlberg, professor i evolutionär organismbiologi vid Uppsala universitet.

Byggnaderna snart klädda i grönska

Det som sker väldigt snart efter att människorna försvunnit från jordens ytan – ospecificerat varför – är att tunnelbanorna under jord svämmas över på grund av icke-fungerande pumpsystem. Efter tre dagar ringer Big Ben, som brukade bli uppdragen för hand var tredje dag, för sista gången. Ungefär samtidigt tar bränslet slut i de nödgeneratorer som pumpar runt kylvatten i kärnkraftverket, vilket får till följd att de inom snar framtid smälter eller brinner upp.

En snabb bild-googling på ”Tjernobyl idag” visar husfasader klädda i växtlighet och gatorna punkterade av tuvor. Men även om det ytliga förfallet har gått snabbt kommer det att ta tusentals år för en så pass modern stad att helt upptas av naturen.

– En stad av trä kan försvinna på bara några årtionden eftersom byggnaderna murknar och rasar ihop, men sten och betong håller i stort sett hur länge som helst. Jag skulle gissa att det tar ett par tusen år innan en ”stenstad” som exempelvis Manhattan eller Stockholm helt slukats av skogen.

Förutsatt att stenstaden inte ligger i en torr miljö som till exempel en öken. I en sådan miljö kan byggnader stå kvar mycket längre, se bara på pyramiderna som byggdes för över 4 000 år sedan.

Fabriksbyggnad i den övergivna staden Pripjat som ligger inom den avspärrade zonen runt Tjernobyl.

Ekocid – när människor begår brott mot naturen

Många verkar idag för att livsmiljöförstöring, ekocid, ska klassas som en internationell förbrytelse, och likställas med folkmord, brott mot mänskligheten, och krigsförbrytelser. Människor skulle då kunna ställas inför den Internationella Brottsmålsdomstolen i Haag (ICC) för brott mot naturen.

Begreppet ekocid är inget nytt. Det användes först av botanisten Arthur Galston, som upptäckte kemikalien bakom Agent Orange, ett växtgift som användes av USA under vietnamkriget, för att glesa vegetationen och begränsa tillgången på ätbara växter i krigsområdena. En halv miljon människor skadades eller dödades, och många barn föddes med missbildningar som följd av exponeringen.

När Romstadgan, ICC:s grunddokument, infördes i mitten på 1990-talet var ekocid nära att bli inskrivet tillsammans med andra brott mot mänskligheten, men flera länder försvarade sina ekonomiska intressen genom att lägga in veton. Elva länder har kodifierat ekocid som ett brott i sin nationella lagstiftning. Men än så länge är livsmiljöförstörelse inte förbjudet i internationell lag.

Djuren i den post-mänskliga världen

Vad gäller de djur som finns kvar efter människans frånfalle, kan Tjernobyl fortsätta att agera exempel. Idag har flera studier kunnat konstatera att det i särklass största oavsiktliga experimentet med mänskligt försvinnande har inneburit en succé för andra däggdjur, fåglar och växter. Detta för att det inte längre finns några människor som tränger undan dem.

Enligt Søren Faurby, forskare på institutionen för biologi och miljövetenskap vid Göteborgs universitet, behöver djuren inte heller bekymra sig för strålningen då de helt enkelt inte lever tillräckligt länge för att drabbas av strålningsrelaterade komplikationer. De djur som befinner sig just i området vid härdsmltan dör direkt eller skadas. De strålningsskadade hinner inte fortplanta sig innan de dör. Men nya djur kommer att vandra in till platsen, och leva gott trots strålningen.

Växtligheten kommer även den att skadas direkt vid och efter explosionen. Mycket kommer att brinna upp. Men växter är mer flexibla än däggdjur och kan skapa nya celler och reparera sig själva.

Lodjur och varg vågar sig fram

Sverige skulle på grund av människans frånvaro se en liknande explosion av djurliv, till exempel skulle lodjur, björn och varg våga sig ut ur skogarna. Längs vägen skulle de troligtvis möta tamboskap – mest hästar, men kanske också en och annan ko som yrvaket försöker att överleva utan människans hjälp.

– Min magkänsla säger att hästarna skulle lyckas bättre än kossorna. Våra moderna svenska kor är så domesticerade att de skulle ha svårt att överleva utan mänskligt stöd. Sen finns det såklart andra raser som säkert skulle klara det alldeles utmärkt och utvecklas till en ny typ av uroxer, säger Søren Faurby.

Enligt honom ska vi inte glömma bort de djur som i människans frånvaro lyckas rymma från djurparkerna. Även om djuren från

Skansenakvariet nog skulle få det lite väl tufft på grund av kylan, kan ett liv i norr passa både leoparder och lejon utmärkt, förutsatt att det finns föda (vilket det troligtvis skulle finnas med tanke på alla förvirrade mjölkkor).

– Hyenor fanns till exempel under förra istiden i Europa. Idag finns de bara i Afrika, men levde förr i tundralika miljöer.

Medan många djur skulle frodas finns det dock andra få det kämpigt. Vanlig brunråtta skulle till exempel minska kraftigt eftersom människan inte längre förser dem med mat. Detsamma gäller för husmus och tamduva som har anpassat sig till ett liv i människans närhet.

Landskapet vi aldrig får se

Det är lätt att tro att en stor del av landskapen skulle bli skog, och så är nog fallet – om det inte kommer in växtätare som håller landskapet öppet med sitt bete. Men det är troligt att skogen åtminstone delvis byts ut mot öppen mark.

– I Europa fanns det tidigare stora växtätare som mammut, uroxe, stäppbison och vildhästar som höll landskapet öppet, men eftersom vi

utrotade dem blev resultatet en tätare skogsmiljö. Dagens europeiska landskap är en konstprodukt. Om förvildade hästar och boskap lyckas etablera sig skulle det utvecklas en miljö, som vi människor inte har sett på flera tusen år, säger Per Ahlberg.

De homogena trädplanteringar som är vanliga i stora delar av världen skulle så småningom blandas upp av andra typer av växtlighet och i Europa har vi faktiskt facit på hur en urskog ser ut i form av nationalparken Bialowiezaskogen i Polen och Vitryssland.

Föroreningarna finns kvar

Ruiner och statyer i all ära, men det finns annat arv av människan som kommer att bestå även efter att den sista stenstaden har vittrat bort. Mest påtagligt är den ökade koldioxidhalten i atmosfären som enligt Per Ahlberg inte kommer att vara nere på förindustriella nivåer förrän om drygt 100 000 år.

– Den globala uppvärmningen orsakad av människans koldioxidutsläpp innebär troligtvis att nästa istid, som egentligen skulle börja om ett par tiotusen år, inte kommer att hända.

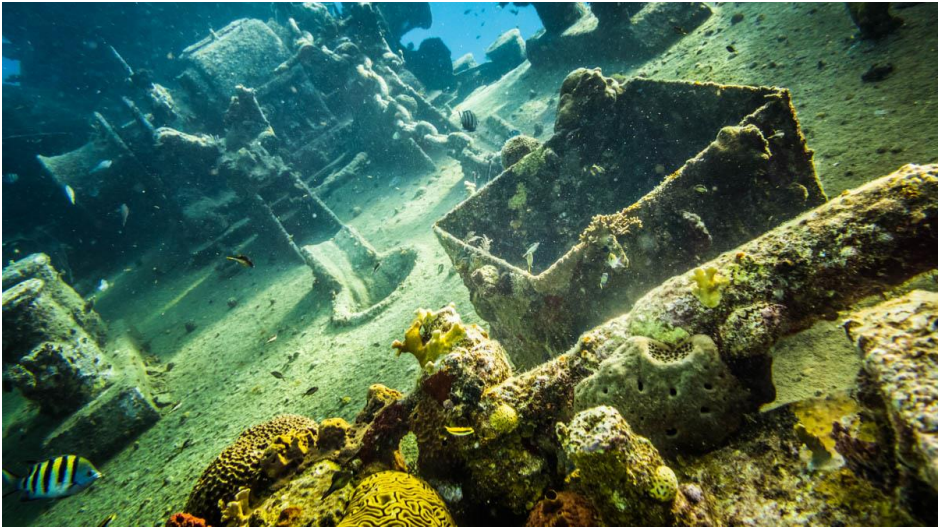
Kanske är det tur att den dröjer för då kommer jorden förhoppningsvis att ha haft tid att bryta ner alla miljontals cigarettfimpar som människan har kastat på marken. Själva fimpen bryts enligt Håll Sverige Rent ner på fem år, men finns kvar i jorden i tusentals år som mikroplaster. Även glas och metall antas finnas kvar i hundra till tusentals år.

De varelser som vandrar kvar på jorden efter oss kommer även de att få dras med tungmetaller, bland annat kvicksilver, bly och PCB, som har ackumulerats i marken i allt från några hundratals till miljontals år. Men åtminstone tillförs inga nya gifter.

Korallreven återhämtar sig

Precis som på land kommer livet under vattenytan att påverkas av människans frånfalle. Eftersom vi inte längre finns för att hugga ner

skogarna så ökar växtligheten genom att skogen återerövrar övergiven jordbruksmark, vilket får till följd att koldioxidupptaget från atmosfären ökar (träd binder koldioxid). När växterna tar över frigörs också mindre näringsämnen som kväve och fosfor från land och därmed minskar övergödningen av våra sjöar och hav.

– Minskad övergödning och lägre temperatur skulle innebära att korallreven återhämtar sig och det skulle bli mer löst syre i oceanernas djupvatten. Förekomsten av döda bottnar minskar och djur skulle återetablera sig i havsbotten, säger Jonas Gunnarsson, professor på Institutionen för ekologi, miljö och botanik vid Stockholms universitet.

Eftersom fisketrycket från industrifisket, liksom utsläpp av miljögifter upphör skulle det enligt honom inte ta särskilt lång tid innan världens fiskpopulationer återhämtade sig. Svårnedbrytbara och farliga gifter skulle dock finnas kvar i jord och sediment under lång tid, men inga nya farliga ämnen, tillverkade av människor, skulle släppas ut. Sist, men inte minst skulle också interaktionen mellan arterna öka.

– Djur och växter skulle inte längre påverkas av bara människan utan av flera arter. Det skulle leda till ett ökat selektionstryck, vilket bidrar till ökad biologisk mångfald. Istället för artdöd sker en artökning.

Søren Faurby sammanfattar det du troligtvis tänker just nu:

– Livet var alldeles utmärkt innan vi människor kom och kommer att vara alldeles utmärkt om vi försvinner.

Text: Izabella Rosengren på uppdrag av forskning.se

Så installerar du din robotgräsklippare

INSTRUKTIONSFILMER

TRÄDGÅRD

Grönare gräs, jämnare klippning och minimal insats från din sida – robotgräsklipparen är verkligen trädgårdsägares bästa vän. Det enda som behövs från din sida är att installera robotgräsklipparen så att den passar just din gräsmatta. Görs det rätt kan du sedan sätta dig bekvämt i din solstol och låta klipparen sköta resten. Här visar vi dels i film och dels i text hur du enkelt installerar din robotgräsklippare.

Din robotklippare gör underhållet av din gräsmatta till ett sant – och enkelt – nöje. Robotgräsklipparen kräver minimal insats från dig och din gräsmatta håller sig i toptrim genom kontinuerlig klippning. Den i stort sett enda insats du behöver göra är att installera robotgräsklipparen för just din trädgård. Görs detta rätt från början, så är det bara att luta sig tillbaka och låta robotklipparen göra jobbet sen. Att installera robotgräsklippare behöver inte vara svårt, här är en enkel guide i 10 steg hur du installerar din robotgräsklippare.

1. Rita en skiss över din trädgård

För att göra din installation enklare och försäkra dig om att det blir rätt från början är det bra att göra en skiss över din trädgård. Markera ut hus, rabatter, gångar och andra ytor som behöver avgränsas. Tänk igenom så att robotklipparen kan gå obehindrat över hela trädgården. Markera ut var du ska placera laddstationen (punkt 2), öar (punkt 5), hur begränsningslingan ska dra (punkt 3) samt var guideslingan ska dras och anslutas till begränsningslingan (punkt 6)

2. Placera laddstationen

Det är laddningsstationen som skickar signaler till begränsnings- och guideslingan samt ser till att robotklipparen laddas vid behov.

Laddstationen bör placeras centralt i trädgården. Se också till att det finns ett eluttag i närheten. Laddstationen ska stå på gräsmattan och inte utanför kanten. Se till att det finns två meter utan hinder till vardera sida och framför laddstationen. Bakom laddstationen gör det inget om hinder finns, så som vägg eller gång finnes. Plats i skugga är att föredra, men ingen nödvändighet.

3. Lägga ut begränsningskabeln

Begränsningsslingan är den kabel som markerar klippområdet för robotklipparen. Börja vid laddningsstationen och spara cirka 50 cm kabel vid laddningsstationen för senare anslutning. Olika hinder i trädgården behöver ha olika avstånd till begränsningsslingan:

- Fasta murar och väggar: 30 cm.
- Rabatter och trädgårdsland: 20 cm.
- Grusgångar: 20 cm.
- Dammar och vatten: 30 cm. Se gärna även till att det finns en kant för att försäkra dig om att klipparen inte tar ett bad.
- Hårda gångar så som plattor och asfalt i nivå med gräsmattan: 5 cm.

Gångar i nivå med gräsmattan av stenplattor, betong eller asfalt som löper genom trädgården behöver inte markeras ut. Gräsklipparen kör enkelt över dem. Träd behöver heller inte märkas ut, då robotklipparens sensorer känner av trädet vid påkörning och vänder och fortsätter i annan riktning. Ömtåligare träd och buskar bör markeras ut som öar (se punkt 5).

När du kommer tillbaka till laddningsstationen lämnar du ca. 50 cm extra kabel igen. Detta för anslutning (se punkt 7).

4. Begränsningslingan tätt mot marken

Slingan sätts fast i backen med märlor som medföljer. Märlorna sätts med cirka 70 cm mellanrum. Om gräsmattan är ojämn kan det dock krävas tätare placering av märlorna. Slingan får aldrig hänga i luften, då finns risk att du får ett brott på slingan. Undvik detta genom att sätta ditt extra märlor. Begränsningslingan växer efter några veckor ned i gräsmattan.

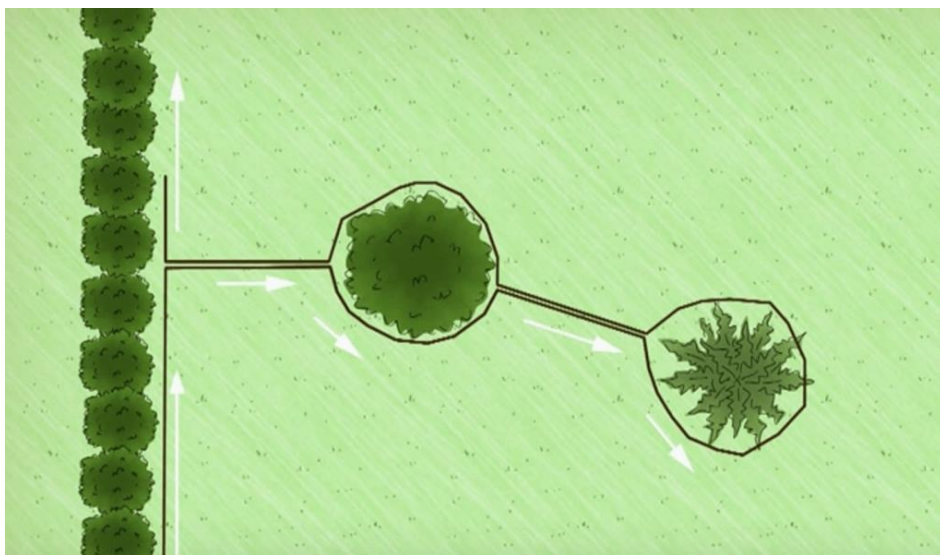
Har man en väldigt kuperad trädgård eller om man inte vill ha slingan synlig från början, kan man gräva ner slingan. Gör en fåra med en spade eller vinkelslip och lägg slingan på cirka 2 centimeters djup.

5. Skapa öar runt hinder

Har du buskar eller rabatter som öar på din gräsmatta ska dessa också markeras ut med begränsningsslingan. Se på din skiss (punkt 1) var närmaste punkten till begränsningsslingan finnes. Dra sedan begränsningsslingan rakt ut från denna punkt till ön. Slå inte ner märklorna helt – samma märklar skall användas på vägen tillbaka till begränsningsslingan vid gräsmattans ytterkant efter markeringen av ön. Genom att begränsningskabeln sätts i samma märklar sitter de tillräckligt tätt för att robotgräsklipparen inte ska se det som en begränsning utan kör över den.

Sätt slingan på lämpligt avstånd till hindret vid ön (se punkt 3).

Det är viktigt att inte begränsningskabeln korsas. Gå från gräsmattans ytterkant, rakt ut till ön, runt ön och tillbaka på andra sidan av hindret till den gräsmattans ytterkant varpå gräsmattans ytterkant fortsätts att markeras.

6. Utplacering av guidekabeln

Guidekabeln är den kabel som robotklipparen använder för att hitta tillbaka till laddstationen när klipparen behöver laddas eller har klippt färdigt. När du gör din skiss över trädgården (se punkt 1), identifiera den eller de från laddstationen avlägsna platserna i trädgården. Vid dessa platser behöver du göra öglor med ca. 20 cm extra kabel när du lägger ut begränsningsslingan (punkt 3). I dessa öglor kommer guidekabeln att fästas.

Börja dra guidekabeln från laddstationen och spara ca. 50 cm kabel vid laddstationen. Dra sedan kabeln två meter rakt ut från laddstationen och vidare mot den utmärkta punkten på guideslingan. Sätt kabeln med märlor, även här med ca. 70 cm. mellanrum (se punkt 3).

Klipp av öglan du gjort i begränsningsslingan och kapa den utdragna guideslingan. Ta den blå, medföljande skarvkopplingen och för var och en av de tre kablarna igenom kopplingen i var sitt hål. Se till att de förs hela vägen igenom. Kläm samman skarvkopplingen med en tång eller polygrip. Fäst sedan kopplingen med ytterligare en märsla, gärna på utsidan av begränsningsslingan.

Är din trädgård uppdelad i flera ytor där robotklipparen inte kan gå emellan, t.ex. på grund av grusgångar eller trappor kan flera zoner göras. Dessa markeras då också ut med begränsningsslinga som ansluts till huvudslingan. Robotklipparen behöver då bäras emellan de olika zonerna.

7. Anslut kablarna i laddstationen

Det finns nu tre kabeländar vid laddstationen: En från guideslingan och två ändar från begränsningsslingan, en från vardera håll. Måtta ut lagom mycket kabel så de når att fästa i laddstationen. Fäst de anslutningskontakter som medföljer på kablarna och klipp sedan av överbliven kabel.

Sätt sedan anslutningskontakterna i laddstationen. Viktigt att guideslingans kontakter fästes i rätt håll; den kabel som kommer från vänster i angivet kopplingshål och den från höger i det andra. Guideslingans kopplingshål är utmärkt.

8. Fäst laddstationen

När samtliga kablar är anslutna är det dags att fästa laddstationen med medföljande markskruvar. Fäst laddningsstationen vinkelrät mot gräsmattans kant (tillika guideslingan). Kontrollera att inga kablar vid anslutningen ligger löst och riskerar att få brott.

9. Koppla i strömmen

Sätt nu i strömladden i ett närliggande vägguttag. Se till att ingen strömladd ligger på gräsmattans klippyta. Nu kan klipparen laddas och är snart redo att klippa din gräsmatta.

10. Börja klippa!

Under den första tiden kan det vara bra att se hur klipparen betar sig i trädgården; klarar den av alla hinder eller är det någonstans den inte kommer åt? Gör i så fall justeringar i installationen.

Du hittar alla våra robotgräsklippare och paket här.

Bara idag

Vi hittar cykeluthyrningen och jag väljer ut två som ser stadiga ut. Patrik sneglar längtansfullt på mopederna bred vid, men jag skakar bestämt på huvudet.

”De där går alldeles för fort, det går inte med William.” Patrik suckar uppgivet och vi betalar och kliver upp på cyklarna. När jag trampar längs strandpromenaden är det något som känns väldigt annorlunda. Fritt och levande. Då kommer jag på att jag inte har cyklat utan hjälm sedan jag var liten. När jag bad om en hjälm vid uthyrningen, tittade de bara frågande på mig och skakade på huvudet.

”Helmet? No, only for soldiers.”

Patrik hade väldigt roligt åt det där. ”Only for soldiers”, men jag är inte säker på att det var ett skämt.

Jag sneglar oroligt mot William som sitter i barnstolen bakom Patrik. Sitter den inte lite snett? De borde väl haft en barnhjälm att låna ut i alla fall? Men nej, jag ska sluta med det där nu. Sluta oroa mig. Det finns värre saker än att cykla utan hjälm. Värre saker – som det vi ska göra alldeles snart.

Cykelvägen kantas av fler restauranger och butiker. Butiker som definitivt är lite mer pittoreska än de borta vid vårt hotell. En av dem har en stor grind och en vacker innergård med fontäner och en utställning av keramik. Mitt i utställningen rör sig en golden retriever hemtamt runt bland turisterna. William vill stanna och klappa hunden, men jag får honom att låta bli och vi fortsätter långsamt trampandes

längs strandpromenaden. Längs fler butiker fulla av lokalt hantverk. Snidade träkavlar. Fruktskålar i lera. Ljusblå akvareller.

Restaurangerna som ligger vägg i vägg verkar ha ungefär samma meny allihop, förutom några enstaka som har ett engelskt eller amerikanskt namn. Kanske kan vi äta lunch på någon av dem efteråt? Efter att ja har fått kryssa i den första punkten på listan?

Tillslut når vi änden av strandpromenaden och efter ytterligare en bit på en smal stig mellan två klippor ser vi en större strand breda ut sig framför oss. I den vita sanden ligger det kroppar. Kroppar som badar, solar, pratar, leker – spritt språngande nakna.

Jag bromsar in och sväljer hårt. Det gör Patrik också.

Han stirrar ut över den.

"Är det här du menar?"

"Ja, visst är det fint?"

"Eh, ja ... Jo, det är väldigt fint, men ... de är ju ..." Han sväljer igen. "De är ju ..."

"Äh, kom nu."

Som om det var en helt vanlig dag på en helt vanlig strand trampar jag fram i sanden och slänger cykeln åt sidan. Går med bestämda steg rakt in i folkhopen av kroppar som ligger där. Förbi stora, små, smala, tjocka, långa, korta, fasta och sladdriga... Jag kan känna hur mina kinder bli rödare och rödare ju närmare vattnet vi kommer – och det är inte bara av solen.

Patrik springer ikapp mig med William i handen.

”Eva, vänta... Är du... Är du säker på att... ”

”Ja, jag har hört att den här stranden ska vara finast i trakten, jag läste om den i guideboken. Det gör väl inget att de är...?”

”Nakna? Nej, nej. Mig gör det inget, men jag tänkte att du kanske tyckte ...”

”Tyckte vadå?”

”Äh, det är så olikt dig bara.”

Jag rättar nöjt till hatten och ger honom en blinkning.

Han nickar och ler förvånat tillbaka.

”Okej, okej.”

Vi brer ut våra badhanddukar invid en liten sandkulle och Patrik börjar långsamt ta av sig shorts och tröja. Hans bara bröst är brunbränt och somrigt. Jag smeker det eftertänksamt och han blinkar och ler, men stelnar sedan till och tvekar vid kalsongerna. Behåller dem på.

”Tanten där har ingen tröja”, säger William och pekar.

”Nej, precis.”

”Slipper jag också ha t-shirt då, mamma?” säger William hoppfullt och jag brottas en stund med frågan.

”Ja, okej du slipper den.”

”Tjoho!” skrattar William och springer runt oss i en galen frihetsdans.

Vi skrattar.

William sätter sig ned i sanden och börjar gräva en grop till en vallgrav och jag kommer på att vi glömt att ta med hans spade. Men han öser sand med handen och verkar inte sakna den. Patrik stirrar

fascinerat omkring sig medan han långsamt viker ihop plagg efter plagg och lägger dem i en prydlig hög bredvid sin handduk.

”Det här trodde jag verkligen inte om dig, Eva.”

”Ah, man måste ju prova något nytt ibland”, säger jag och rättar till hatten medan en känsla av stolthet sprider sig i bröstet. Jag blundar och kan faktiskt njuta en stund av solen och ljudet av havet innan jag går bort till William och flyttar ett parasoll närmare honom för att han ska få lite skugga. Läger mig platt på mage igen och laddar inför det jag måste göra. Inför eldprovet: Bada på en nudist strand inte bara sola.

Det tar en halvtimme innan jag har samlat tillräckligt med mod. Då reser jag mig upp och lyfter på handduken. Känner pulsen öka när jag knäpper upp min bikinidel och låter den falla till marken. Tar några tvekande steg mot vattnet, men stannar sedan till och ser mig osäkert omkring. En äldre kvinna borta vid vattenbrynet granskar kritiskt mina bleka bröst. Mina bristningar på låren. En man i trettioårsåldern med håriga axlar kliar sig på armen medan han stirrar på mina vader. En liten pojke med putnavel tittar och pekar mot mig. Jag tar upp bikiniöverdelen igen. Nej, det här går inte. Jag kan faktiskt inte visa mig för andra människor så här. Så här... Med en kropp som börjar visa sina första ålderstecken. Med bröst som inte har sett solljus på många, många år. En lekamen med benig rumpa, taniga ben, ådriga lår, en mage som trots min spinkighet ändå putar ut och har ett stort ärr efter kejsarsnittet med William. Jag är precis på väg att lägga mig ned igen, när William smyger upp bredvid mig och lägger sin lilla hand i min.

„Bada, mamma?“

„Ja, William. Nu badar vi.“ Han släpper handen och rusar förbi mig och rakt ned i vattnet. Stannar där det är grunt. Jag skyndar mig ned i de böljande, döljande vågorna som döljer kropp. Tar skydd i det glittrande vattnet som sväljer mig och mina bara bröst.

Det svider till när den solvarna huden möter ytan. Jag slänger huvudet bakåt och doppar håret. För händerna över ansiktet och torkar vattnet ur ögonen. Det är härligt. Men jag har fortfarande inte tagit av mig mina bikinitrosor.

Patrik, som fortfarande har badbyxor, gör oss sällskap och tar tag om min midja. Han lyfter upp mig och jag känner hur jag blir lätt i vattnet. Vi badar och frustar och leker och simmar en stund och anstränger oss för att inte krocka med någon av de nakna kropparna som badar en liten bit ifrån oss.

Efteråt ligger vi utmattade på våra handdukar. Patrik med ett leende på läpparna, jag med tårar i ögonen. För jag vet att det inte var det här Monika menade. Jag har fuskat.

Bada naken på en nudiststrand.

Naken, inte i bikiniunderdel. Varför ska det vara så svårt? Varför kan jag inte göra något så simpelt för Monikas skull? Nu måste jag låta den första punkten på listan vara ofylld, ofullständig. Jag är ofullständig. Jag är inte som Monika modig. Jag stoppar en tår som letar sig nedför min kind medan Patrik letar efter min hand i sanden.

Jag låter honom hålla den medan jag håller ett vakande öga på William, samtidigt som jag undrar hur allt kunde bli så här.

”Han där borta”, viskar Patrik och pekar på en naken man med bandana i pannan.” Är han inte lite lik Erik?”

Jag nickar och känner en ännu starkare förnimmelse av svek. Känslan av att inte klara av att fullfölja, inte ens när jag åkte upp till Erik på Galpnäset den där gången. När jag var tvungen att berätta för honom om Monika.

”Det där är inget du kan säga på telefon, Eva. Det förstår du väl?” hade Patrik sagt, och han hade ju rätt. Jag behövde berätta för Erik om Monika öga mot öga, även om jag hade gjort vad som helst för att slippa. Dessutom hade jag lovat att ge Erik brevet. Brevet som Monika hade skrivit.

Patrik hade först erbjudit sig att följa med, men jag behövde göra det ensam. Så fem dagar, tre timmar och fyrtiotre minuter efter att Monika förlorat kampen mot tumören där i mitt gästrum hade jag stoppat det vita kuvertet i min ryggsäck och hoppat in i bilen. Hade en gång gett mig av mot Hälsingland och de blånande bergen, som då var täckta av vit, pudrig snö.

Jag ser mig omkring på nudiststranden. Ingen tittar längre, Ingen ser oss där i sanden eller tittar konstigt på oss. De nakna kropparna badar eller står och pratar i klungor. Sanden hettar i solen, men får mig ändå att huttra till av minnet av den kalla, klara vintermorgon när jag körde de trettio milen som i en dimma. Jag minns inte ens vad jag tänkte på då jag minns inte om jag hade radion på – jag vet bara att jag körde förbi Uppsala – Gävle – Tönnebro –

Kilafors. Ända upp till Galpnäset. Jag stannade inte ens för en kopp kaffe på vägen, för jag visste att om jag gjorde det så skulle jag ångra mig och vända tillbaka.

Istället körde jag mil efter mil på frostbitna vägar och när jag äntligen nådde fram till den rosa-vita kyrkan i korsningen och tog vänster över bron hade mina ben varit så stumma att jag knappt hade kunnat röra dem. Och ännu värre blev det när jag körde upp på gårdsplanen och såg Erik stå och skotta snö där ute. Men jag minns varenda detalj i hans förväntansfulla ansikte när det sprack upp i lycklig förväntan, jag minns hur hans ögon lös och hur hans andedräkt skapade små immiga moln när han släppte skyffeln och sprang fram mot bilen.

”Hej Eva! Vad roligt! Men ... Vad ...” Han stannade tvärt. Har du inte Monika med dig? ”

”Hej Erik. Nej. Jag är ... ensam den här gången.” Jag hade förgäves försökt lindra besvikelsen som redan fanns där i hans ögon, men han samlade sig snabbt.

”Jaha. Ja, men kul att se dig! Kul att se dig! Är ni ... Är du ute och åker lite?”

”Ja, det kan man säga. Jag måste få prata med dig.”

”Javisst, kom in, kom in. Kyligt idag. Vill du ha en kaffeslurk?”

”Ja, tack. Gärna.”

Våra steg hade knastrat i snön på samma sätt som sanden knastrade under sanden när jag sprang mot vattnet nyss. Och jag hade precis samma starka impuls att vända mig om och fly.

Men istället hade jag följt med Erik in i hallen där han tog min kappa och plötsligt var det för sent att ångra sig, även om varje rörelse han gjorde, gjorde ont i mig. Han hade stampat av snön från sina grova stövlar på dörrmattan, tagit av sig handskarna och hängt upp dem över elementet, dragit av sig sin skoteroverall och hängt upp den i det angränsande pannrummet för att torka i värmen, flyttat undan några jackor från krokarna under hatthyllan för att göra plats åt min, tagit min halsduk och hängt den på en annan krok, dragit handen genom håret och gett mig ännu en stor bamsekram.

”Det var verkligen länge sedan, det! Hur har du haft det?”

”Så där.”

”Jaha, okej. Har du hört något från Monika?”

”Nej, inte direkt. Jag ska förklara. Kom så sätter vi oss.”

I köket hade inte en enda pryl förändrats sedan jag hade varit där sist med Monika över sommaren. Stävan med bestick stod fortfarande ovanpå vedspisen, katten Missan låg som förut i kökssoffan och spann, nubbeglasen skymtade i det allmogemålade hörnskåpet och rummet doftade som vanligt av smörkaka.

”Jag har bakat, ja.”

”Ja, jag känner det, det doftar ljuvligt. Väntar du besök?”

”Nej, inte då. Jag hade bara tråkigt. Men en vet ju aldrig när en får gäster.” Han blinkade åt mig och jag förstod genast vilken gäst det var han egentligen väntade på. En gäst som aldrig mer skulle komma. Men det visste han inte än.

”Och kaffet är nybryggt.”

Jag hade suttit tyst och studerat hans rörelser där i köket. Nervösa. Yviga.

För ibland vet hjärtat redan det som hjärnan ännu inte hunnit uppfatta – och Eriks händer hade darrat svagt när han satte fram fatet med småkakor på bordet. Hans blick hade flackat när han hämtade den nybakta smörkakan och ställde den framför mig, precis utom räckhåll. Och när han serverade oss kaffe i de småblommiga kopparna hade hans hand darrat så mycket att han spillde på linneduken och var tvungen att hämta en disktrasa för att torka upp det värsta.

”Oj, förlåt.”

”Ingen fara alls.”

”Det finns kaffe kvar till påtår i alla fall. Om du vill ha sen?”

Han hade in i det längsta klängt sig fast vid hoppet att mitt besök den gången bara var en artighetsvisit. Som om jag bara skulle småprata lite, dricka upp mitt kaffe och sedan åka hem. Att allt var precis som det skulle. Men han hade glömt fråga om jag ville ha mjölk i kaffet.

(...)

Jag vaknar med ett ryck och känslan av att rytmiska vågor fortfarande gungar mig, men när jag tittar upp ser jag bar ett par vita takplattor. Jag ligger stilla i en sjukhussäng meg krispiga, väldoftande lakan. Rummet är lugnt, helvitt och dödstyst. Borta vid garderoben ligger en vit badhandduk och ett par flip-flops som jag inte känner igen. Mitt

hår är torrt igen, huvudvärken är knappt kännbar och jag har kläder på mig. Borta på ett bord vid dörren står två vita rosor i en vas. Är jag död? Jag ser mig om, men det finns ingen att fråga, så jag reser mig upp i panik. Var är Patrik? William? Var är min familj? Plötsligt längtar jag så intensivt efter William att jag inte vet vart jag ska ta vägen. Längtar efter hans mjuka lockar, hans icke-dömande blick, hans kravlösa kramar. Vill hålla honom hårt och aldrig släppa.

Jag trycker på en knapp bredvid sängen. Hör hur det ringer i korridoren. Det tar ett par minuter innan en sköterska kommer in i rummet.

Yes?"

"Where is he? My familj? Min ... family?" Jag ser tårögd på sköterskan som böjer sig över mig och jag griper tag i hennes axel, men hon fångar min hand och lägger den lugnande tillbaka på täcket.

"No problem. Everything okey."

Vadå okej? Var är de? Vad har hänt? Var är William?

"Eva!" Patrik kommer inrusande i rummet och ger mig en snabb kram. "Patrik! Vad hände?"

"Någon hittade dig medvetslös på stranden. I vattnet. De tog med dig hit till sjukhuset. De ringde mig precis."

"Gjorde de?"

"Jag har varit jätteorolig. Varför försvann du bara igår? Vi letade efter dig överallt, ringde till och med polisen."

”Polisen?”

”Ja, men de ville inte börja leta. De ville vänta tills det blev morgon. Jag försökte förklara ... att du inte brukar försvinna så här!”

”Var är William?” Jag ser mig oroligt omkring igen.

”Han leker med Aksel en stund.”

Jag blir så lättad att jag vill gråta. ”Hur mår han?”

”Han är okej. Igår sa jag till honom att du sov hos Aksels föräldrar för att du var dålig i magen, men han känner ändå på sig att något är fel. Han har sovit oroligt hela natten. Men han blev gladare idag, när jag sa att jag skulle träffa dig och att det inte var någon fara.”

”Okej, bra.”

Jag lutar mig tillbaka mot kudden. Varför gör det så ont i huvudet?

Patrik sätter sig ned vid sängkanten. ”Eva, vad hände egentligen?”

”Jag vet inte.” Och det gör jag inte. Jag vet inte vad som hände. Jag minns bara Patriks min. Och tableterna. Tableterna som jag snodde från Aksels ... Trine. Huvudvärken. Den hemska, sprängande huvudvärken.

Sköterskan kommer in igen och kontrollerar några slangar, mumlar något till Patrik på spanska och går sedan ut ur rummet.

”Vad sa hon?”

”Att du får ligga kvar här för observation över natten, men blir utskriven imorgon bitti. De tror att du kan ha tagit någon slags överdos, om jag förstår det rätt.” ”Overdos?” Jag rodnar.

”Ja, visst är det knäppt? Jag har försökt förklara att du inte brukar ta en Alvedon ens. Inte dricker. Att det säkert bara var att du har varit dålig i magen och att det var därför Margaritan gick rakt upp i huvudet igår. Men de verkar inte förstå. Kanske är det engelskan.”

”Helkonstigt.”

Han tror så gott om alla, Patrik. Om mig. Tror att jag aldrig skulle göra något sådant.

”Förlåt att jag skrek åt dig igår”, fortsätter han. Men du blev verkligen jätteskum. Du sa saker som ...” Han ser sorgsen ut och rättar till mitt vattenglas och en penna som ligger på bordet framför oss, som för att ha något att göra. Något att koncentrera sig på medan vi pratar.

”Förlåt. Jag måste ha ... Jag vet inte.”

”Det är ingen fara.” Han ser upp på mig igen. Ser mig i ögonen. ”Jag är bara glad att jag har hittat dig igen. De sa att du badade?”

”Ja, jag ... Jag letade efter mina kläder.” Det är ju väldigt nära sanningen i alla fall.

”I vattnet?”

”Tja, eller ...”

Han skakar på huvudet. ”Gör inte så igen, Eva. Jag ... vi ... vi blev superoroliga. William också, han märkte ju att något var fel och du vet hur han blir då. Jag var tvungen att gå tillbaka till rummet efter middagen, han försökte slå till Aksel när han frågade var du var.”

”Förlåt, Patrik. Verkligen. Förlåt.”

”Jag är också ledsen, ledsen om jag sa något som kunde antyda ... Jag menade inte att ...”

Vad sa han mer igår? Vad sa jag?

En signal ljuder från hans telefon. Han tar upp den och håller handen för displayen. Jag sväljer.

”Nu gör vi de här sista dagarna till våra.”

Jag nickar. Kanske kan jag klara av det nu. Att låtsas. Att se åt andra hållet. Kanske går det den här gången också?

”Men först får du ligga kvar här. Sen åker vi hem.”

Hem. Hem som i hallen som luktar Maja. Som i köket där det alltid finns en tom stol vid köksbordet. Vardagsrummet som kan hela vår historia. Och plötsligt vill jag bara åka hem. Gömma mig under täcket. Ligga där tills jag kan gå upp och vara en ny människa. En glad, nöjd människa. Jag ska börja skratta. Le. Laga mat. Börja jogga.

Jag ler mot Patrik när han går mot dörren. ”Vi ses senare då?”

”Ja, jag kommer förbi igen med kläder, tidningar och något från buffén om en liten stund. Så att du överlever natten.” Han blinkar. Jag blinkar tillbaka.

”Tack. Och du ta med en sådan där ananas doppad i choklad. Och jordgubbar. Och apelsinjuice. Jag är jättesugen på apelsinjuice.”

”Inte en Margarita då?”

”Haha. Kul.”

Han kastar en slängkyss från dörröppningen, en slängkyss som inte säger hälften så mycket som den som Myrna gav, men jag försöker tänka att det inte gör något. Att det ändå räcker. Att det får vara nog,

att jag får nöja mig. Varför skulle jag inte göra det? Vem är jag att kräva mer? Jag blir alldeles kall där i sängen när jag tänker på hur jag betett mig de senaste dagarna. På mitt misslyckade försök att Vara Monika. På min själviska längtan efter beröring. Vad trodde jag egentligen? Och tablettorna ... Hur dum får man bli? Stackars Wille, han måste ha varit jätteorolig Hur kunde jag göra något sådant mot någon som behöver mig? Men mest av allt inser jag att det faktiskt är jag som behöver honom. Jag behöver honom så himla, himla mycket.

Lättad över insikten att jag lever, lutar jag mig tillbaka mot kudden och väntar på att Patrik ska komma tillbaka med tidningar och godsaker. Läger mig ned och försöker att känna mig lyckligt lottad, trots den dova smärtan i huvudet.

När jag vaknar igen är det tyst och mörkt. Jag hör någon viska lågt på spanska i korridoren utanför. En lampa lyser svagt i ena hörnet. Mobilens klocka visar halv tolv på natten och jag tittar mig omkring i rummet för att se om Patrik varit här och lämnat något. Men bordet är tomt. Bara muggen och pennan är kvar. Jag trycker på knappen invid sjukhussängen.

”Have my husband been here again?” frågar jag den barska sköterskan som kommer och tittar till mig.

”No, not yet. No problem”, säger hon ointresserat, kollar min puls, nickar godkännande och går därifrån.

Vadå inga problem? Var är han? Var är Patrik? Han kan inte komma så här sent, för William sover nu och han kommer inte kunna lämna

honom ensam på hotellrummet. Men varför kom han inte tidigare? Har det hänt något med William? Jag slår Patriks nummer i mobilen men blir bara skickad direkt till mobilsvaret. Konstigt. Han brukar aldrig stänga av sin telefon.

Jag tittar frågande på muggen på bordet som om den kunde ge mig svar. Försöker stirra på dörren för att få den att öppnas. Som om jag med tankekraft kunde få Patrik att kliva in genom den med sitt nonchalanta leende och överrätta mig apelsinjuice och tidningar. Vad som helst att distrahera mina tankar med, så att jag slipper tänka på det jag aldrig kommer få.

Jag vänder mig mot fönstret, men allt jag ser är ett skrämmande mörker som sprider sig vidare till magen. Jag blundar och tvingar mig själv att somna om med tinningarna värkande.

6.2. Översättningar till kroatiska

Kad bi svi ljudi jednostavno nestali...

- 3. prosinca 2019.
- Članak iz forskning.se
- Tema: Okoliš i klima, Društvo i kultura

S obzirom na klimatsku krizu, vjerojatno su neki pomislili da bi bilo najbolje kad bi svi ljudi jednostavno nestali s lica Zemlje. Mjesta napuštena u žurbi daju naslutiti kako bi takva budućnost izgledala.

Svaka čast zombie filmovima i apokaliptičnim snimkama, no slika postapokaliptičnog društva koje znanstvenici prezentiraju nije ništa poput onoga što je Hollywood do sada proizveo. Činjenica je da, kada bi ljudi nestali s lica zemlje, iz kojeg god razloga, život bi se prilično brzo normalizirao. Naravno, za sve osim za ljude.

– Najprije dolazi do kvarova na strojevima diljem svijeta. Nakon toga slijede procesi koji se odvijaju sporije. Zapravo, ne moramo ni nagađati, već si točno možemo predočiti situaciju na primjeru

Černobila, koji stoji napušten 30 godina, kaže Per Ahlberg, profesor evolucijske biologije sa Sveučilišta u Uppsali.

Zgrade će uskoro biti odjevne u zelenilo

Vrlo brzo nakon hipotetskog nestanka ljudi sa Zemlje, dogodi se upravo to da su podzemne željeznice poplavljene zbog nefunkcionalnih sustava odvodnje. Nakon tri dana, posljednji put zvoni Big Ben, koji se nekad ručno namotavao svaka tri dana. Otprilike u isto vrijeme gorivo istječe u generatorima za nuždu koji pumpaju rashladnu vodu u nuklearnoj elektrani, što znači da će se u bliskoj budućnosti otopiti ili izgorjeti.

Brzim googlanjem s upitom "Černobil danas" dolazimo do fasada kuća presvučenih vegetacijom i ulica s pukotinama iz kojih izviru čuperci trave. Ali čak i ako je površno propadanje brzo prošlo, trebat će tisuće godina da takav moderan grad u potpunosti proguta priroda.

– Grad napravljen od drva može nestati za samo nekoliko desetljeća jer zgrade trunu i propadaju, ali kamen i beton uglavnom traju vječno. Rekao bih da treba proći nekoliko tisuća godina prije nego što „kameni grad“ poput Manhattana ili Stockholma potpuno proždere šuma.

I to pod pretpostavkom da se kameni grad ne nalazi u suhom okruženju kao što je pustinja. U takvom okruženju zgrade mogu opstati puno duže, samo pogledajte piramide sagrađene prije više od 4000 godina.

Zgrada tvornice u napuštenom gradu Pripjatu, smještenom u ograđenoj zoni oko Černobila.

Ekocid - kada ljudi čine zločine protiv prirode

Danas mnogi podržavaju ideju da se uništavanje staništa, ekocid, klasificira kao međunarodni zločin i izjednači s genocidom, zločinima protiv čovječanstva i ratnim zločinima. U tom bi slučaju bi ljudi mogli biti izvedeni pred Međunarodni kazneni sud u Haagu (MKS) zbog zločina protiv prirode.

Koncept ekocida nije ništa novo. Prvi ga je upotrijebio botaničar Arthur Galston koji je otkrio koja se kemikalija skriva iza herbicida „Agent Orange“ koji su Sjedinjene Države koristile tijekom Vijetnamskog rata kako bi prouzročile oskudnu vegetaciju i ograničile dostupnost jestivih biljaka u ratnim područjima. Ranjeno je ili ubijeno pola milijuna ljudi, a mnoga su djeca rođena s malformacijama kao rezultat izloženosti.

Kada je sredinom 90-ih usvojen Rimski statut, temeljni dokument MKS-a, ekocid je zamalo ušao u ugovor zajedno s ostalim zločinima protiv čovječnosti, no nekoliko je zemalja stavilo veto u obranu svojih ekonomskih interesa. Jedanaest zemalja kodificiralo je ekocid kao zločin u svom nacionalnom zakonodavstvu. Međutim, uništavanje staništa zasad nije zabranjeno međunarodnim pravom.

Životinje post-ljudskog svijeta

Što se tiče životinja koje ostaju nakon nestanka ljudi, Černobil nam i dalje može poslužiti kao primjer. Danas znamo za nekoliko istraživanja koja su pokazala da je daleko najveći nenamjieran eksperiment s ljudskim nestankom predstavljao uspjeh za druge sisavce, ptice i biljke. Razlog tomu je to što više nema ljudi koji ih istrebljuju.

Prema riječima Sorena Faurbyja, istraživača s Odjela za biologiju i znanost o okolišu na Sveučilištu u Göteborgu, životinje se ne moraju brinuti ni o zračenju jer jednostavno ne žive dovoljno dugo da bi patile od komplikacija povezanih s zračenjem. Životinje koje se nalaze u blizini topljenja jezgre umiru odmah ili bivaju ozlijeđene. One koje su pogođene zračenjem nemaju vremena za reprodukciju prije nego što umru. Ipak, nove će životinje naseliti to područje i živjeti dobro unatoč zračenju.

Vegetacija će također biti narušena odmah tijekom i nakon eksplozije. Puno će toga izgorjeti, no biljke se prilagođavaju bolje od sisavaca te mogu stvoriti nove stanice i regenerirati se.

Risovi i vukovi slobodno lutaju

Zbog odsutnosti ljudi, u Švedskoj bi također došlo do enormnog porasta broja životinja; primjerice, risovi, medvjedi i vukovi izlazili bi iz šuma. Putem biste vjerojatno naišli na domaću stoku – većinom na konje, ali možda i na poneku kravu koja bezumno pokušava preživjeti bez ljudske pomoći.

– Intuicija mi govori da bi se konji bolje snašli od krava. Danas su naše švedske krave toliko pripitomljene da bi teško preživjele bez pomoći ljudi. Naravno, postoje i druge pasmine koje bi se zasigurno pokazale izdržljivijima i razvile u novu vrstu pragoveda, kaže Soren Faurby.

Nadodaje i da ne bismo smjeli zaboraviti životinje koje bi u ljudskoj odsutnosti uspjele pobjeći iz zooloških vrtova. Iako bi životinje u akvariju Skansen vjerojatno teško podnijele hladnoću, život na sjeveru može savršeno odgovarati i leopardima i lavovima, pod uvjetom da imaju hrane (koje bi po svoj prilici trebalo biti dosta, uzevši u obzir sve te zalutale krave).

– Na primjer, hijena je tijekom posljednjeg ledenog doba bilo i u Europi. Danas ih ima samo u Africi, ali nekada su živjele u područjima nalik na tundre.

Dok se mnoge životinje uspijevaju snaći, ima i onih kojima je to prava borba. Na primjer, obični smeđi štakori drastično bi se smanjili jer ih ljudi više ne bi opskrbljivali hranom. Isto vrijedi i za kućne miševе i domaće golubove koji su se prilagodili životu bliskom ljudima.

Krajolik koji nikada ne možemo vidjeti

Logično je za zaključiti da će velik dio krajolika biti šuma, a to je vjerojatno i slučaj – osim ako se ne pojave biljojedi koji pasući otvaraju krajolik. Ipak je vjerojatno da će šumu barem djelomično zamijeniti otvorene površine.

– U Europi su prije obitavali veliki biljojedi poput mamuta, pragoveda, stepskih bizona i divljih konja koji su krčili put, no budući da smo ih istrijebili, rezultat je bio gušći šumski okoliš. Današnji europski krajolik umjetno je stvoren. Kada bi se divlji konji i goveda uspjeli nastaniti, stvorilo bi se okruženje koje mi ljudi nismo vidjeli nekoliko tisuća godina, kaže Per Ahlberg.

Homogene plantaže drveća koje su uobičajene gotovo svugdje u svijetu s vremenom bi se pomiješale s drugim vrstama vegetacije, a u Europi praktički imamo i model kako bi takva prašuma trebala izgledati na primjeru Nacionalnog parka Bjelovjeska šuma u Poljskoj i Bjelorusiji.

Zagađivača se nije lako riješiti

Ruševine i kipovi svakako su najpoznatije ostavštine, no za sobom će ljudi ostaviti i nešto drugo, nasljeđe koje će i dalje biti tu i nakon što se posljednji kameni grad iščezne. Najveća je ostavština povećan sadržaj ugljikovog dioksida u atmosferi, za koji Per Ahlbergu smatra da neće pasti na predindustrijsku razinu prije nego što prođe nešto više od 100 000 godina.

– Globalno zagrijavanje uzrokovano ljudskim emisijama ugljičnog dioksida vjerojatno znači da se neće dogoditi sljedeće ledeno doba, koje bi zapravo trebalo početi za nekoliko desetaka tisuća godina.

Možda je i sretna okolnost što će se to oduljiti jer će tada Zemlja, nadamo se, imati dovoljno vremena za razgraditi sve te milijune opušaka koje su ljudi bacili na tlo. Prema časopisu Keep Sweden Clean, sami se opušak razgradi za pet godina, no ostaje u tlu tisućama godina u obliku mikroplastike. Smatra se da čak i staklo i metal izdrže stotine, pa i tisuće godina.

Bića koja će nakon nas lutati Zemljom također će se morati nositi s teškim metalima, uključujući živu, olovo i piralen, koji su se nakupljali u zemlji između nekoliko stotina do milijuna godina. No, barem neće dolaziti do stvaranja novih toksina.

Koraljni se greben oporavlja

Baš kao i na kopnu, nestanak ljudi utjecat će i na život ispod površine vode. Budući da više nema nikoga tko bi sjekao šume, vegetacija se povećava širenjem šuma po napuštenim poljoprivrednim zemljištima, što rezultira povećanjem unosa ugljikovog dioksida iz atmosfere (stabla na sebe vežu ugljikov dioksid). Kad biljke preuzmu vlast, iz zemlje se također oslobađa manje nutrijenata kao što su dušik i fosfor te se time smanjuje eutrofikacija naših jezera i mora.

Prema njegovim riječima, s obzirom na to da je došao kraj negativnom utjecaju industrijskog ribolova, kao i emisijama toksina, neće trebati puno vremena da se diljem svijeta populacije riba oporave. Trajni i opasni toksini ipak bi dugo ostali u tlu i sedimentu, no ne bi se oslobađale nove opasne tvari koje stvara čovjek. Naposljetku, bitno je spomenuti i da bi se povećala i interakcija između vrsta.

– Životinje i biljke ne bi više bile samo pod utjecajem ljudi, već pod utjecajem nekoliko vrsta. To bi dovelo do jačeg pritiska selekcije, što doprinosi povećanju biološke raznolikosti. Umjesto smrtnosti vrsta, doći će do povećanja broja vrsta.

Søren Faurby sažima ono o čemu vjerojatno trenutno razmišljate:

– Život je bio zaista sjajan prije nego što smo se mi ljudi pojavili i bit će zaista sjajan ako nestanemo.

Napisala Izabella Rosengren za forskning.se

Instalacija robotske kosilice

VIDEO UPUTE

VRT

Zelenija trava, ravnomjernija košnja i minimalan napor - robotska kosilica uistinu je najbolji prijatelj svima koji imaju vrt. Jedino što trebate napraviti je instalirati robotsku kosilicu tako da bude prilagođena upravo vašem travnjaku. Ako to ispravno napravite, možete udobno sjesti u svoju ležaljku i pustiti kosilicu da se pobrine za ostalo. Ovdje ćemo vam kroz video i tekst upute pokazati kako jednostavno instalirati robotsku kosilicu.

Vaša robotska kosilica pretvara održavanje vašeg travnjaka u istinski, i jednostavan, užitak. Robotska kosilica od vas zahtijeva minimalan napor, a vaš travnjak ostaje u najboljem izdanju zahvaljujući kontinuiranoj košnji. Zapravo, jedino za što trebate uložiti malo više truda je instaliranje robotske kosilice za vaš vrt. Ako to na početku ispravno napravite, kasnije možete samo sjesti i pustiti robotsku kosilicu da obavi svoj posao. Instaliranje ne mora biti teško, zato je tu i jednostavan vodič u 10 koraka kako instalirati robotsku kosilicu.

1. Nacrtajte skicu svoga vrta

Da biste olakšali instalaciju i bili sigurni da je sve ispravno od samog početka, dobro je napraviti skicu vlastitog vrta. Označite kuću,

cvjetnjake, prolaze i druga područja koja treba razgraničiti. Razmislite kako bi robotska kosilica mogla nesmetano prolaziti kroz vrt. Označite gdje smjestiti postaju za punjenje (točka 2), otoke (točka 5), kako će granična žica omeđivati prostor (točka 3) i kamo povući i spojiti žicu za vođenje s graničnom žicom (točka 6).

2. Postavite stanicu za punjenje

Stanica za punjenje šalje signale graničnoj žici i žici za vođenje te osigurava punjenje robotske kosilice po potrebi. Stanica za punjenje

treba biti smještena u sredini vrta. Također se pobrinite da se u blizini nalazi električna utičnica. Stanica za punjenje treba biti na travnjaku, a ne izvan ruba travnjaka. Pripazite da imate dva metra prostora bez prepreka sa svake strane i ispred stanice za punjenje. Iza stanice za punjenje nije važno nalaze li se prepreke, poput zida ili hodnika. Mjesto u sjeni je poželjno, ali nije nužno.

3. Postavite graničnu žicu

Granična je žica kabel koji označava područje u kojem će robotska kosilica kositi. Krenite od stanice za punjenje i ostavite oko 50 cm kabela uz stanicu za punjenje za kasnije povezivanje. Svaka prepreka u vrtu treba se nalaziti na određenoj udaljenosti od granične žice:

- Čvrsti zidovi: 30 cm.
- Cvjetne gredice i povrtnjaci: 20 cm.
- Šljunčane staze: 20 cm.
- Jezerca i vodene površine: Također provjerite je li rub povišen kako biste bili sigurni da kosilici nećete prirediti kupku
- Prolazi od tvrdog materijala, poput pločica i asfalta, u razini s travnjakom: 5 cm.

Puteljke od kamena, betona ili asfalta koji su u razini s travnjakom i prolaze kroz vrt ne treba označavati. Kosilica lako može prolaziti preko njih.

Drveće također nije potrebno obilježavati jer senzori robotske kosilice prepoznaju stablo kada se kosilica sudari s njim pa se tako kosilica okrene i nastavi u drugom smjeru. Krhkija stabla i grmlje trebaju biti označeni kao otoci (vidi točku 5.).

Kad se vratite do stanice za punjenje, opet ostavite cca. 50 cm kabela. Ovaj višak služi za povezivanje (vidi točku 7).

4. Granična žica položena tik uz tlo

Žica se učvrsti za tlo pomoću isporučenih spajalica. Spajalice se postavljaju u razmacima od oko 70 cm. Međutim, ako je travnjak neravan, možda će biti potrebno bliže postaviti spajalice. Žica nikako ne smije visjeti u zraku, tada postoji rizik da ćete je prekinuti. To možete izbjeći postavljanjem dodatnih spajalica. Graničnu žicu prekrije trava nakon nekoliko tjedana.

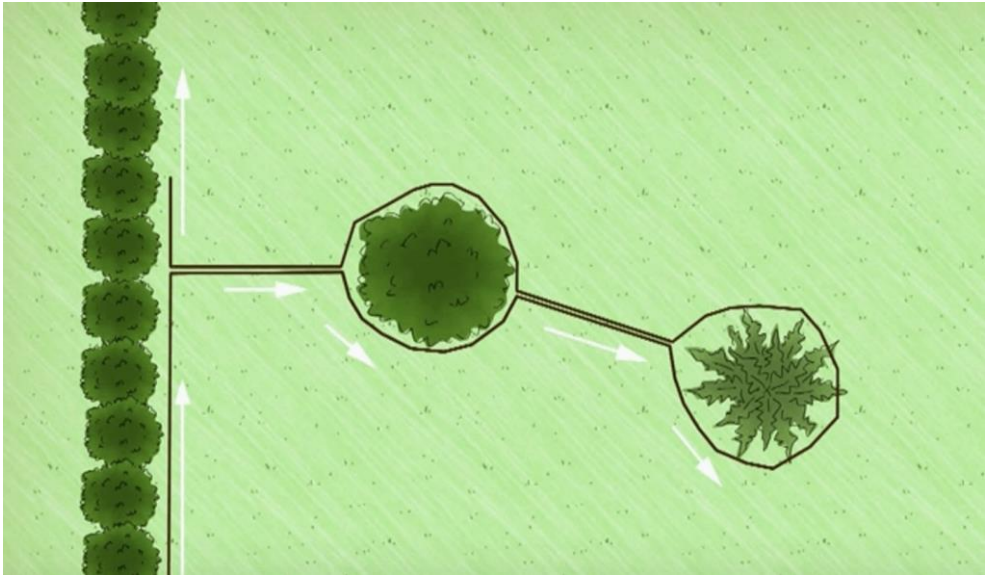
Ako imate izrazito neravan vrt ili ako već na početku ne želite da se vidi žica, možete je ukopati. Napravite utor lopatom ili kutnom brusilicom i postavite žicu na dubinu od oko 2 centimetra.

5. Napravite otoke oko prepreka

Ako na travnjaku imate grmlje ili gredice kao otoke, i njih treba označiti graničnom žicom. Pogledajte na svom nacrtu (točka 1) gdje je najbliža točka graničnoj žici. Zatim povucite graničnu žicu ravno iz ove točke do otoka. Nemojte srušiti spajalice - iste spajalice će se koristiti na povratnom putu do granične žice na vanjskom rubu travnjaka nakon označavanja otoka. Postavljanjem granične žice ispod istih spajalica osiguravamo da je žica dovoljno blizu tlu da je robotska kosilica ne vidi kao prepreku, već prelazi preko nje.

Postavite petlju na prikladnu udaljenost od prepreke na otoku (vidi točku 3).

Granična žica se smije se ispreplitati. Krenite od vanjskog ruba travnjaka, ravno do otoka, oko otoka i natrag s druge strane prepreke, sve do vanjskog ruba travnjaka, nakon čega se nastavlja s označavanjem vanjskog ruba travnjaka.

6. Postavljanje vodilice

Žica za vođenje je kabel koji je robotskoj kosilici potreban za povratak do stanice za punjenje kada je kosilicu potrebno napuniti ili je završila s košnjom. Kada izrađujete skicu vrta (pogledajte točku 1.), označite mjesto ili mjesta u vrtu koja su daleko od stanice za punjenje. Na tim mjestima trebate napraviti petlje s cca. dodatnog kabla od 20 cm pri polaganju granične žice (točka 3). Žica za vođenje bit će priključena na ovu petlju.

Iz stanice za punjenje počnite izvlačiti žicu za vođenje i ostavite otprilike 50 cm kabla uz stanicu za punjenje. Nakon toga izvucite kabel dva metra ravno iz stanice za punjenje prema označenom mjestu

na žici za vođenje. Postavite žicu sa spajalicama, i ovdje ostavite približno 70 cm međuprostora (vidi točku 3.).

Presijecite petlju koju ste napravili na graničnoj žici i skratite razvučenu žicu za vođenje. Uzmite plavi spojni priključak koji ste dobili u paketu i umetnite svaku od navedene tri žice u odgovarajuće otvore. Provjerite jesu li žice umetnute do kraja. Stisnite spojni priključak običnim kliještima ili papagajkama. Nakon toga pričvrstite spojni priključak spajalicama, po mogućnosti s vanjske strane granične žice.

Ako je vaš vrt podijeljen na nekoliko područja između kojih robotska kosilica ne može prolaziti, npr. zbog šljunčanih staza ili stepenica, može se napraviti nekoliko zona. Njih se također označuje graničnom žicom koja se spaja na glavnu petlju. U tom je slučaju potrebno prenositi robotsku kosilicu između različitih zona.

7. Spojite žice na stanicu za punjenje

Sada se na stanici za punjenje nalaze tri završetka kablova: jedan pripada žici za vođenje i dva su završetka granične žice, iz različitih smjerova. Izmjerite točno onoliko žice koliko je potrebno za spajanje na stanicu za punjenje. Pričvrstite priključne konektore koji dolaze zajedno sa žicama, a zatim odrežite višak žice.

Zatim priključite konektore na stanicu za punjenje. Bitno je da su krajevi žice za vođenje umetnuti u odgovarajuće utore; žica koja s

lijeve strane u pripadajući utor, onaj desne strane u drugi. Utor za žicu za vođenje je označen.

8. Pričvrstite stanicu za punjenje

Nakon što priključite sve žice, vrijeme je da stanicu za punjenje pričvrstite na tlo pomoću isporučених vijaka. Stanicu za punjenje pričvrstite okomito na rub travnjaka (kao i žicu za vođenje). Provjerite jesu li žice priključene dovoljno čvrsto kako ne bi došlo do oštećenja.

9. Uključite u struju

Sada priključite kabel za napajanje u najbližu zidnu utičnicu. Pazite da se kabel za napajanje ne nalazi na površini za košenje. Kosilica se sada može puniti i uskoro će biti spremna za košenje vašeg travnjaka.

10. Košnja može početi!

Za prvi bi put bilo dobro vidjeti kako se kolica snalazi u vrtu: uspijeva li prijeći sve prepreke ili postoji mjesto kojemu ne može pristupiti? U ovom drugom slučaju potrebno je napraviti prilagodbe u instalaciji.

Ovdje ćete pronaći sve naše robotske kosilice i pakete.

Samo danas

Pronalazimo stanicu za unajmljivanje bicikala i odabirem dva koja solidno izgledaju. Patrik čeznutljivo gleda mopede, ali ja odlučno odmahujem glavom.

„Ti idu prebrzo, to nije za Williama.“ Patrik rezignirano uzdahne, a mi platimo i popnemo se na bicikle. Pedaliranje duž šetnice pobuđuje u meni jedan sasvim drugačiji osjećaj. Osjećaj slobode i živosti. Tada shvatim da od malena nisam vozila bicikl bez kacige. Kad sam prilikom iznajmljivanja zatražila kacigu, samo su me zbunjeno pogledali i odmahnuli glavom.

„Helmet? No, only for soldiers.“

Patriku je to bilo jako zabavno. "Only for soldiers", nisam baš sigurna da je to bila šala.

Zabrinuto bacim pogled na Williama koji sjedi na sjedalima za djecu iza Patrika. Nije li malo nakrivljeno? Trebali bi svakako imati dječju kacigu za najam, zar ne? No dobro, sad prestajem s time. Prestajem se brinuti. Postoje i gore stvari od vožnje bicikla bez kacige. Gore stvari, poput onoga što ćemo raditi vrlo brzo.

Prolazimo pokraj više restorana i trgovina, koje su zasigurno nešto slikovitije od onih pored našeg hotela. Jedna od njih ima velika dvorišna vrata i lijepo dvorište s fontanama i izložbom keramike. Usred izložbe kreće se zlatni retriever, potpuno naviknut na turiste. William želi stati i pomaziti psa, no ja ga spriječim i nastavljamo dalje polako gazeći pedalama niz šetalište, uz trgovine pune lokalnih

rukotvorina: izrezbareni drveni valjci za tijesto, glinene zdjele za voće, svijetloplave akvarele...

Izgleda da restorani koji se nalaze tik jedan do drugog imaju otprilike isti jelovnik, osim nekoliko iznimki engleskog ili američkog naziva. Možda bismo poslije mogli otići na ručak u neki od njih; nakon što prekrížim prvu stavku na popisu?

Napokon stižemo do kraja šetališta i nakon što smo prešli još jedan dio puta na uskoj stazi između dviju stijena vidimo plažu koja se proteže ispred nas. U bijelom su pijesku tijela. Tijela koja se, potpuno gola, kupaju, sunčaju, razgovaraju, igraju.

Naglo zastanem i progutam knedlu. Patrik napravi isto.

Zabulji se u taj prizor.

„Jesi li na ovo mislila?“

„Da, nije li lijepo?“

"Em, da ... Da, jako je lijepo, samo ... oni su ..." Opet proguta.
"Oni su ..."

"Ma, hajde."

Kao da je to običan dan na običnoj plaži, zagazim u pijesak i bacim bicikl u stranu. Hodam odmjerenim koracima ravno u gomilu tijela koja me okružuju. Prolazim pored velikih, malih, tankih, debelih, visokih, niskih, čvrstih i mlohavih. I pored onih malo premlohavih... Osjećam kako mi se obrazi sve više crvene kako se približavamo vodi – i to ne samo od sunca.

Patrik trči za mnom držeći Williama za ruku.

„Eva, čekaj... Jesi li... Jesi li sigurna da...“

„Da, čula sam da bi ova plaža trebala biti najljepša u ovom kraju, pročitala sam to u vodiču.

„Valjda ne smeta to što su oni--?“

„Goli? Ne, ne. Meni ne smeta, ali mislio sam da ti možda...“

„Mislio što?“

„Ma, ovo samo nije uobičajeno za tebe.“

Zadovoljno popravljam šešir i namignem mu.

On klimne i iznenađeno mi uzvratim smiješak.

„Ok, ok.“

Raširili smo ručnike za plažu preko malog pješčanog brdašca i Patrik polako počinje skidati kratke hlače i majicu, Gola su mu prsa preplanula, u ljetnoj su verziji. Zamišljeno ga milujem, a on mi namigne i nasmije se, ali se ukoči i počne oklijevati kad je došao red na hlače. Ostavi ih na sebi.

„Ona tamo teta nema majicu“, reče William i pokaže prstom.

„Nema, istina.“

„Onda ni ja ne moram nositi majicu, mama?“ William priupita pun nade, a ja se neko vrijeme mučim oko toga pitanja.

"Da, u redu, ne moraš je nositi."

"Juhu!" William se smije i trči oko nas u svome ludom plesu slobode.

Smijemo se.

William sjedne na pijesak i počne kopati rupu za opkop. Sjetim se da smo zaboravili ponijeti njegovu lopaticu, no on presipa pijesak rukama i čini se da mu ne nedostaje.

Patrik fascinirano zuri oko sebe dok polako presavija jedan komad odjeće za drugim i stavlja ih na urednu hrpu pored ručnika.

"Zaista te nisam ovakvom smatrao, Eva."

"Ah, ponekad moraš probati nešto novo", odgovorim mu i popravim šešir, dok se u meni širi osjećaj ponosa. Zatvorim oči i zaista mogu neko vrijeme uživati u suncu i zvukovima mora prije nego što odem do Williama i pomaknem mu suncobran kako bi dobio malo hlada. Ponovno legnem ravno na trbuh i naviru mi informacije o tome što moram raditi. Uvedi vatreno krštenje: Kupaj se na nudističkoj plaži, nemoj se samo sunčati.

Trebalo mi je pola sata da skupim dovoljno hrabrosti. Ustala sam i podigla ručnik, osjećajući kako mi se ubrzava puls dok otkopčam gornji dio bikinija i puštam ga da padne na tlo. Napravim nekoliko neodlučnih koraka prema vodi, ali onda se zaustavim i nesigurno se osvrnem oko sebe. Starija žena uz rub mora kritički pregledava moje blijede grudi. Muškarac u tridesetima, dlakavih ramena, češe se po ruci dok zuri u moje listove. Dječčić s ipupčanim pupkom gleda u mene i pokazuje prstom. Ponovno uzimam gornji dio bikinija. Ne, ovo ne funkcionira. Stvarno se ne mogu pokazati ovako pred drugima. Ovako ... S tijelom koje počinje pokazivati prve znakove starenja. S grudima koje mnogo, mnogo godina nisu vidjele sunčevu svjetlost. Tijelom s koščatom stražnjicom, tankim nogama,

bedrima s izraženim venama, trbuhom koji, unatoč mršavosti, i dalje strši i ima velik ožiljak nakon carskog reza s Williamom. Taman kad sam htjela ponovno leći, William mi se prišuljao i stavio svoju malu ruku u moju.

"Kupamo se, mama?"

"Da, Williame. Sad ćemo se kupati." Pusti mi ruku i projuri kraj mene ravno u vodu. Ostaje u plićaku. Požurim do valova koji se talasaju i prekrivaju tijela. Nađem zaklon u pjenušavoj vodi koja proguta mene i moje gole grudi.

Peče kada se suncem zagrijana koža nađe na površini. Zabacim glavu i smočim kosu. Stavim ruke na lice i obrišem vodu s očiju. Predivno je. Ali još uvijek nisam skinula donji dio bikinija.

Pridruži nam se Patrik, koji i dalje na sebi ima kupaće hlače, i uhvati me za struk. Podigne me i osjetim kako postajem lakša u vodi. Kupamo se i frkćemo od smijeha, igramo se i plivamo neko vrijeme i trudimo se da se ne sudarimo ni s jednim golim tijelom koje se kupa na maloj udaljenosti od nas.

Nakon toga izmoreni ležimo na ručnicima. Patrik sa smiješkom na licu, a ja sa suzama u očima. Jer znam da ovo nije ono na što je Monika mislila. Varala sam.

Kupaj se gola na nudističkoj plaži

Gola, ne u donjem dijelu bikinija. Zašto bi to trebalo biti toliko teško? Zašto ne mogu napraviti nešto tako jednostavno za Moniku? Sada prvu stavku na popisu moram ostaviti neispunjenu, nepotpunu.

Ja sam nepotpuna. Nisam hrabra poput Monike. Zaustavljam suzu koja mi se pokušava spustiti niz obraz dok Patrik traži moju ruku u pijesku. Pustim ga da je drži dok budnim okom motrim Williama, istovremeno se pitajući kako je sve moglo ispasti ovako.

„Onaj tamo“, šapće Patrik i pokazuje na golog muškarca s maramom preko čela. „Ne slič li malo Eriku?“

Kimnem i preplavi me još snažniji osjećaj izdaje. Osjećaj da ne mogu dovršiti započeto, čak ni onda kada sam išla do Erika u Galpnäset. Kad sam mu morala reći za Moniku.

"To nije nešto što možeš reći telefonom, Eva. Razumiješ to, zar ne?" rekao je Patrik i bio je u pravu. Trebala sam reći Eriku za Moniku licem u lice, čak i ako sam učinila sve moguće da to izbjegnem. Osim toga, obećala sam dati Eriku pismo. Pismo koje je napisala Monika.

Patrik se najprije ponudio ići sa mnom, no trebala sam to napraviti sama. Tako sam pet dana, tri sata i četrdeset tri minute nakon što je Monika izgubila borbu protiv tumora tu, u mojoj sobi za goste, ubacila bijelu kuvertu u svoj ruksak i uskočila u auto. Jedanput sam se dala na put prema Hälsinglandu i plavkastim planinama, koje su tada bile prekrivene bijelim, puderastim snijegom.

Osvrnem se oko sebe na nudističkoj plaži. Nitko više ne gleda. Nitko nas ne gleda ovdje, na pijesku, ni ne promatraju nas čudno. Gola se tijela kupaju ili stoje i pričaju u grupama. Pijesak se zagrijava na suncu, ali svejedno se naježim prisjetivši se hladnog, vedrog zimskog jutra kad sam, nesvjesna svega oko sebe, prešla tih tristo

kilometara. Ni ne sjećam se o čemu sam razmišljala, kao što se ne sjećam ni je li radio bio uključen – samo znam da sam prošla linijom uz istočnu obalu, pored Uppsale, Gävlea, Tönnebroa i Kilaforsa. Nisam stala ni popiti kavu na putu jer sam znala da ću se, ako to napravim, pokajati i vratiti se nazad.

Umjesto toga, vozila sam kilometar po kilometar po smrznutim cestama i kada sam konačno stigla do ružičasto-bijele crkve na raskrižju i skrenula lijevo preko mosta, noge su mi toliko utrnule da sam ih jedva mogla pomaknuti. Postalo je još gore kad sam se dovezla gore do dvorišta i vidjela Erika kako stoji vani i lopata snijeg. Sjećam se ipak svakog detalja na njegovom licu kada se u iščekivanju ozarilo od sreće; sjećam se kako su mu oči zasjajile i kako su mu se od daha stvorili oblačići pare kada je ostavio lopatu i potrčao prema autu.

„Zdravo, Eva! Kako mi je drago! Ali... Što...“ , naglo je stao.
„Zar Monika nije s tobom?“

„Zdravo, Erik! Ne. Ja sam... sama ovaj put.“

Uzalud sam pokušavala ublažiti razočaranje koje se već stvorilo u njegovim očima, no ubrzo se pribrao.

"Aha. Dobro, no super je vidjeti te! Baš super! Jesi li ... Jesi li malo na putu?"

"Da, moglo bi se tako reći. Moram razgovarati s tobom. "

„Naravno, uđi, uđi. Hladno je danas. Jesi li za kavu?“

„Da, hvala ti. Rado.“

Naši su koraci pucketali u snijegu na isti način kao što je pijesak pucketao na plaži kad sam maloprije trčala prema vodi. Još sam imala i onaj isti snažan nagon da se okrenem i pobjegnem.

No umjesto toga slijedila sam Erika do hodnika, gdje mi je uzeo kaput i odjednom je bilo prekasno za kajanje, iako me bolio svaki njegov pokret. Otresao je snijeg sa svojih glomaznih čizama na otiraču, skinuo rukavice i stavio ih preko radijatora, skinuo svoj kombinezon za motorne sanjke i objesio ga u susjednoj kotlovnici da se osuši na toplome, premjestio neke jakne s kukica za vješanje ispod police sa šesirima kako bi napravio mjesta za moju, uzeo mi šal i objesio ga za drugu kukicu, provukao ruku kroz kosu i dao mi još veći medvjedi zagrljaj.

„Stvarno je dugo vremena prošlo! Kako si mi?“

„Pa onako.“

„Aha, ok. Jesi li se čula s Monikom?“

„Ne, ne baš. Objasnit ću. Dođi da sjednemo!“

Nijedna se sitnica u kuhinji nije promijenila otkad sam zadnji put bila tu s Monikom preko ljeta. Kutija s priborom za jelo i dalje se nalazila na vrhu peći na drva, mačak Missan ležao je kao i prije na kuhinjskoj sofi i preo, čašice za rakiju nazirale su u kutnoj vitrini s folklornim motivima, i soba je mirisala, kao i obično, na kekse s maslacem.

„Pekao sam, da.“

„Da, primijetila sam, divno miriše. Očekuješ li goste?“

„Ne, nije to. Samo mi je bilo dosadno. No ipak nikad ne možeš znati kada će gosti naići.“ Namignuo mi je i odmah sam razumjela na

kojeg je gosta zapravo mislio. Na gosta koji nikada više neće doći. No on to još nije znao.

„I kava je svježije skuhan.“

Tiho sam sjedila i proučavala njegove kretnje tamo u kuhinji. Nervozne. Pretjerane.

Jer ponekad srce već zna ono što mozak još uvijek nije uspio shvatiti – a Erikove ruke su lagano drhtale dok je stavljao tanjur s keksićima na stol. Pogled mu je zatreperio kad je podigao svježije pečeni keks s maslacem i stavio ga ispred mene, malo izvan dosega. A kad nam je posluživao kavu u šalicama s cvjetićima, ruka mu je tolika zadrhtala da ju je prolio po lanenoj tkanini i morao je otići po kuhinjsku krpu da pobriše najgori dio.

„Joj, oprost.“

„Sve je u redu.“

„Ostalo je još kave za doliti. Ako budeš htjela još kasnije?“

Do daljnjega se čvrsto nadao da sam ga ovaj put posjetila iz čiste ljubaznosti. Kao da ću samo malo pročavrljati s njim, popiti kavu i zatim otići kući. Da je sve upravo onako kako bi trebalo biti. No zaboravio je pitati želim li mlijeko uz kavu.

(...)

Probudim se uz trzaj, osjećajući valove koji me još uvijek ljuljaju u ritmu, no kada podignem pogled, ugledam samo bijele stropne ploče. Mirno ležim u bolničkom krevetu, sa svježim, mirisnim plahtama. Soba je mirna, sva bijela i mrtvački tiha. Tamo pored ormara stoji bijeli ručnik za kupanje i par japanki koje ne prepoznajem. Kosa mi je

ponovno suha, glavobolja je jedva osjetna i imam odjeću na sebi. Na stolu kraj vrata nalaze se dvije bijele ruže u vazi. Jesam li mrtva? Osvrćem se oko sebe, ali nema nikoga koga mogu pitati pa ustajem u panici. Gdje je Patrik? William? Gdje je moja obitelj? Odjednom toliko intenzivno poželim vidjeti Williama da ne znam kojim putem krenuti. Nedostaju mi njegovi meki uvojci, pogled koji ne osuđuje, iskreni zagrljaji. Želim ga čvrsto držati i nikada ne pustiti.

Pritisnem gumb pokraj kreveta. Čujem kako zvoni u hodniku. Trebalo je par minuta da medicinska sestra dođe do sobe.

„Da? “

„Where is he? My obitelj? Moja ... family? .“ Sa suzama u očima vidim medicinsku sestru koja se savila nada mnom i dohvatim joj rame, no ona me uhvati za ruku i umirujuće je vrati na pokrivač.

„No problem. Everything okey. “

Što je u redu? Gdje su? Što se dogodilo? Gdje je William?

„Eva!“ Patrik je uletio u sobu i na brzinu me zagrlio.

„Patrik! Što se dogodilo? “

„Netko te je našao onesviještenu na plaži. U vodi. Dovedi su te ovdje u bolnicu. Upravo su me nazvali.“

„Stvarno?“

„Jako sam se zabrinuo. Zašto si samo nestala jučer? Posvuda smo te tražili, čak smo i zvali policiju.“

„Policiju?“

„Da, ali nisu htjeli početi tražiti. Htjeli su pričekati do sutra. Pokušao sam objasniti ... da inače ne nestaješ ovako!“

„Gdje je William?“ Ponovno se zabrinuto osvrnem oko sebe.

„Malo se igra s Akselom.“ Tako mi je laknulo da poželim zaplakati. „Kako je on?“

„Dobro je. Jučer sam mu rekao da si spavala kod Akselovih roditelja jer te bolio trbuh, ali on ipak shvaća da nešto nije u redu. Cijelu je noć nemirno spavao. Ali oraspoložio se danas, kad sam mu rekao da ću se naći s tobom i da nema razloga za brigu. ”

„U redu, super.“

Naslonim se na jastuk. Zašto me toliko boli glava?

Patrik sjedne na rub kreveta. „Eva, što se zapravo dogodilo?“

„Ne znam.“ I uistinu ne znam. Ne znam što se dogodilo. Sjećam se samo Patrikovog izraza lica. I tableta. Tableta koje sam ukrala od Akselovih... Glavobolja. Užasna glavobolja, kao da će mi glava eksplodirati.

Sestra ponovno ulazi i provjerava neke cjevčice, mrmlija nešto Patriku na španjolskom, a zatim napušta sobu.

„Što je rekla?“

„Da ćeš možda trebati ostati ovdje na promatranju preko noći, ali bit ćeš otpuštena sutra ujutro. Misle da si se nečim predozirala, ako sam dobro razumio.“ „Predozirala?“ Zacrvenim se.

„Da, nije li to ludo? Pokušao sam objasniti kako obično ne uzimaš ni paracetamol. Da ne piješ. Da je vjerojatno bilo samo do toga što si imala problema sa želucem i zato ti je margarita udarila u glavu. Ali čini se da ne razumiju. Možda zbog engleskog.“

„Skroz čudno.“

O svima uvijek ima tako dobro mišljenje, taj Patrik. O meni. Misli da nikada ne bih učinila nešto slično.

„Žao mi je što sam jučer vikao na tebe“, nastavlja. Ali stvarno si bila jako čudna. Rekla si stvari poput ...“ Izgleda tužno i pomakne svoju čašu s vodom i olovku na stolu ispred nas, kao da ima nešto za raditi, nešto na što se može usredotočiti dok razgovaramo.

„Oprosti. Moram imati ... ne znam.“

„Nema problema.“ Opet podigne pogled prema meni. Pogleda me u oči. „Samo mi drago što sam te opet pronašao. Rekli su mi da si se kupala?“

„Da, tražila sam ... tražila sam svoju odjeću.“ U svakom slučaju, ovo je poprilično blizu istine. „U vodi?“

„Pa, ne znam...“

Odmahne glavom. „Nemoj to više raditi, Eva. Ja sam ... mi smo ... jako smo se zabrinuli. I William je primijetio da nešto nije u redu i znaš već kakav je onda. Morao sam se vratiti u sobu nakon večere, pokušao je udariti Aksela kad ga je pitao gdje si.“

„Oprosti, Patrik. Stvarno. Oprosti.“

„I žao mi je, žao mi je ako sam rekao nešto što bi moglo ukazivati ... Nisam namjeravao ...“

Što je još rekao jučer? Što sam ja rekla?

Iz njegovog telefona začuje se signal. Podigne ga i rukom drži zaslon. Progutam knedlu.

„Sada ove zadnje dane možemo ostaviti samo za nas.“

Kimnem glavom. Možda sada uspijem. Pretvarati se. Gledati u drugu stranu. Možda to upali i ovaj put?

„No najprije moraš još odležati ovdje neko vrijeme. Nakon toga idemo doma.“

Dom. Dom, kao dvorana koja smrdi po marihuani. Kao kuhinja u kojoj je za kuhinjskim stolom uvijek prazna stolica. Dnevni boravak koji zna cijelu priču o nama. Odjednom samo želim ići doma. Skrivi se ispod pokrivača. Ležati tamo sve dok ne budem mogla ustati i biti nova osoba. Sretna, zadovoljna osoba. Počet ću se smijati. Smiješiti se. Kuhati. Počet ću trčati.

Nasmiješim se Patriku dok ide prema vratima. „Vidimo se onda kasnije?“

„Da, navratit ću malo kasnije i donijeti odjeću, novine i nešto s bifea. Da možeš preživjeti noć.“ Namigne mi. Ja mu namignem nazad.

„Hvala. I donesi mi onaj ananas umočen u čokoladu. I jagode. I sok od naranče. Stvarno mi se pije sok od naranče.“

„A margarita ne?“

„Haha. Jako smiješno.“

Pošalje mi poljubac s vrata, poljubac koji ne govori ni pola od onoga koji je poslala Myrna, ali pokušavam misliti da to nije važno. Da je ovo ipak dovoljno. Da ovo treba biti dosta, da trebam biti zadovoljna. Zašto ne bih bila? Tko sam ja da tražim više? Postane mi strašno hladno u krevetu dok razmišljam o tome kako sam se ponašala zadnjih nekoliko dana. O svome neuspjelom pokušaju da budem Monika. O svojoj sebičnoj čežnji za dodirrom. Što mi je bilo? A tablete ... Postoji li nešto gluplje od ovoga? Jadni Wille, zasigurno se jako zabrinuo. Kako sam mogla učiniti tako nešto nekome tko me

treba? Ali od svega mi je sada najjasnije da sam zapravo ja ta koja treba njega. Trebam ga tako jako.

Osjećajući olakšanje zbog same spoznaje da sam živa, naslanjam se na jastuk i čekam da se Patrik vrati s novinama i slatkišima. Legnem i pokušam se osjećati kao sretnica, unatoč tupoj boli u glavi.

Kad sam se ponovno probudila, bilo je tiho i mračno. Čujem kako netko tiho šapće na španjolskom tamo u hodniku. Lampa prigušeno svijetli u jednom kutu. Sat na mobitelu pokazuje pola dvanaest navečer pa pogledam po sobi da vidim je li Patrik bio ovdje i ostavio nešto. Ali stol je prazan. Ostale su samo šalica i olovka. Pritisnem gumb pored bolničkog kreveta.

„Have my husband been here again?” pitam strogu medicinsku sestru koja me dolazi pogledati.

”No, not yet. No problem”, nezainteresirano odgovori, provjeri mi puls, odobravajuće kimne glavom i ode.

Ma kako nema problema? Gdje je on? Gdje je Patrik? Ne može doći ovako kasno jer William sada spava i neće ga moći ostaviti samog u hotelskoj sobi. Ali zašto nije došao ranije? Je li se što dogodilo Williamu? Natipkam i nazovem Patrikov broj na mobitelu, ali samo me preusmjeri izravno na govornu poštu . Čudno. Inače nikad ne isključuje telefon.

Ispitivački pogledam šalicu na stolu kao da mi ona može dati odgovor. Pokušam zuriti u vrata kako bih ih natjerala da se otvore.

Kao da bih snagom uma mogla natjerati Patrika da prođe kroz njih sa svojim nonšalantnim osmijehom i doda mi sok od naranče i novine. Bilo što da mi skrene misli, tako da ne moram razmišljati o onome što nikad neću dobiti.

Okrećem se prema prozoru, ali sve što vidim je zastrašujući mrak koji se proširi i do mog želuca. Zatvorim oči i prisilim se zaspati s bolnim sljepoočnicama.

7. Översättningar från kroatiska till svenska

7.1. Kroatiska källtexter

PRIČA DANA

Putovanje kroz dnevne sobe Irana: srdačnost bez granica

„Hoćete u Iran? Jeste li poludjeli?“ To su bile reakcije kad smo objavili svoj naum. Zapravo, čini nam se da je to jedna od najljepših i najgostoljubivijih zemalja svijeta. Ali, da nema vjere i politike...

Hosein se pretvara kao da će povraćati i onda se smije. Mladi vozač taksija u Teheranu nam pokazuje golemi crno-bijeli plakat s kojeg nas mrgodno gleda iranski vjerski vođa Ali Khomeini. Par metara iza plakata je gigantski mauzolej sa zlatnim kupolama gdje

je sahranjen njegov prethodnik. *No casinos, no disco, no alcohol – not good* – kaže nam na engleskom kako ga je nekako naučio. Sve to zaslugom onoga tko leži pod tim zlatnim kupolama, Ruholaha Homeinija, na Zapadu znan kao Ajatolah Homeini. Otkako je poveo islamsku revoluciju prije četrdeset godina, Iran je postao zemlja gdje **islam i vjera imaju glavnu riječ**.

Istovremeno, to je postala zemlja o kojoj se na Zapadu misli samo loše. Ne samo u medijima, nego smo to vidjeli i u reakcijama prijatelja i obitelji kad smo im rekli da idemo u Iran. „Pa što ćete tamo?“ „Jeste li poludjeli?“ „Tamo je opasno!“ To smo čuli nebrojeno puta. Ali ja i moja prijateljica Ana smo odlučili da krećemo. Preko interneta nije bio nikakav problem i u toj zemlji organizirati *Couchsurfing* – smještaj u privatnim domovima tamošnjih obitelji. I to makar je to u Iranu – zabranjeno kao i mnogo toga drugog.

Da, zabranjeno je mnogo toga: u podzemnoj željeznici Teherana muškarci i žene ne smiju čak niti zajedno čekati vlak.

Što prije iz Teherana

Naš prvi dojam Teherana je bio da je – iscrpljujući. Metropolita od gotovo 9 milijuna stanovnika, slikovito smještena na podnožju planina Alborza puca po svim šavovima. Zakrčene ulice, prljav zrak, putovi dugački. Već nakon dva dana nam je bilo dosta i krenuli smo prema jugu.

Oko 200 kilometara južnije leži Kašan, prekrasni stari grad na rubu središnje pustinje Irana. Za razliku od glavnog grada, ovdje sve žene nose čador. Imala ga je i naša domaćica Bita kad nam je otvorila vrata, ali ga je skinula čim smo ušli.

„Manji gradovi u Iranu su još uvijek konzervativni i religiozni“, objašnjava nam. „Zapravo je nemoguće izaći na ulicu da nosite samo maramu preko kose.“ Po prvi puta shvaćamo koliko je zemlja podijeljena: s jedne strane su mladi, s druge stari. Konzervativni i liberalni, vjerski zatucani i okrenuti prema svijetu, urbani i ruralni, obrazovani i neobrazovani... Dok nam Bita to objašnjava, priznaje da nije optimistična: „Čak i ako padne ovaj režim, ne znam kako će ova zemlja naći put u zajedništvo.“ Zato i ona, kao i mnogi drugi, razmišlja otići iz domovine.

Slike vjerskog vođe, plakati i borbene parole... Posvuda se vide, ali mišljenje naših domaćina isto treba čuti.

Bitva je bila odlična domaćica, gotovo majčinski nas je gostila makar je samo nekoliko godina starija od nas. Bilo nam je vrlo ugodno i rado bi ostali, ali smo željeli dalje, u Isfahan.

„Dobrodošli u Iran“

Taj drevni trgovački grad se s dobrim razlogom zvao „Pola Svijeta“. Jer tu vam se čini da možete dobiti baš sve što uopće pomislite, iz svih krajeva svijeta. Oko golemog Trga Imama – jedan od najvećih na svijetu – je naizgled beskrajna mreža tržnica i štandova gdje se može kupiti sve. Kao i svugdje drugdje u Iranu, gostili su nas kao kraljeve. Opet i opet su nas pozdravljali ljudi na ulicama kao da smo prvi turisti koje su vidjeli u životu. „Dobrodošli u Iran“, čuli smo nebrojeno puta. Već nas je zahvatila euforija od ove srdačnosti.

U muzeju nam je prišao Ali: tridesetak mu je godina i dolazi iz Širaza, grada nedaleko od Isfahana. Dogovorili smo se tamo naći s njim slijedeći dan. Ponosno nam je pokazao svoj rodni grad i

pokazao nam je impresivne ostatke drevne Perzije, Perzepolisa i Nekropolisa. Satima smo razgovarali i pričali o Njemačkoj i Iranu.

Isfahan: već i ime tog mjesta nas podsjeća na priče iz 1001 noći...

Nikad nije spomenuo iranskog vrhovnog vjerskog vođu Khomeinija imenom, ali nam je mnogo govorio o tom „ludom ajatolahu“. „Svaki dan on i njegovi sljedbenici propovijedaju o zlom Zapadu. Ali šalju svoju djecu na sveučilišta na Zapadu, kad obole onda se idu liječiti tamo, ne ovdje“, kaže nam Ali.

Najviše bjesni kada govori o iranskoj Revolucionarnoj gardi koju zove Sepah (pun perzijski naziv im je *Sepâh-e Pâsdârân-e Enghelâb-e Eslâmi*, Vojska čuvara Islamske revolucije). To su lopovi, kriminalci, gore nego mafija u Italiji. „Oni vladaju svime: naftom, građevinom, bankama, svime. Postaju bogatiji i bogatiji, dok milijuni Iranaca tonu u siromaštvo“, žali nam se. Razmišlja li i on otići? „Naravno! Da moja obitelj nije tu, već bi davno otišao. Ali ne mogu ih samo tako ovdje ostaviti.“

Vruće, vrelije, Dašt-e Lut

Stali smo još uz jezero Maharlu, ružičasto slano jezero pored Širaza. Ali je nabio glasnu muziku u svom starom Peugeotu i pokušali smo plesati tradicionalne plesove juga Irana. Onda smo satima vozili kroz prekrasnu pustoš pustinje prema istoku dok nismo stigli u Kreman. Bili smo na rubu suza dok smo se opraštali, ali naš slijedeći domaćin je već stajao na vratima i čekao nas s večerom.

Ali nas je pokušao naučiti tradicionalne plesove Irana. Ali trpjela je pogotovo Anna: na slici se i vidi zašto.

Fatemeh i Muhamed su čudan par. On je povučen, skoro stidljiv, a ona otvorena i susretljiva. Fatemeh nas je odvela u okolicu, u mali grad Mahan. Tu smo prošli kroz možda najljepši vrt u Iranu, vrt Šazdeh Mahan što znači Prinčev vrt. Brzaci nedalekih planina teku u kaskadama iz povijesne zgrade gdje je princ Kadžara vladao u 19. stoljeću u toj oazi usred pustinje.

Usprkos osvježavajuće okoline, bilo nam je sve teže trpjeti vrućinu. Pogotovo je moja prijateljica Anna trpjela pod maramom i

dugačkoj odjeći. Postalo je još vrelije nakon dva sata vožnje kad smo stigli u Dašt-e Lut, najvreliju pustinju na svijetu. 2005. je ovdje izmjerena temperatura tla od upravo nevjerojatnih 70,7 stupnjeva Celzijusa! Čim prijeđete planine, postane neizdrživo vruće. Sve je suho dok pogled seže. Kao iz ničega se uzdižu pješčane formacije iz beživotnog tla. Čini nam se kao da smo na drugoj planeti. Na žalost, nismo izdržali predugo diviti se toj jedinstvenoj prirodi jer nas je vrućina ubijala.

Steže vam se srce pred ovom pustoši, pogotovo jer se živa može popeti sve do 70 stupnjeva!

„Popravite maramu, vidi se kosa!”

Nakon kratke stanke u starom pustinjском gradu Jazdu smo noćnim vlakom krenuli u Mašhad, najsvetiji grad Irana i rodni grad sadašnjeg vjerskog vođe Ali Khameinija. Ovdje hodočasti 20 milijuna ljudi svake godine. Mole se na grobnici imama Ali Reze, potomka Muhameda koji je posebno svet za šijitske muslimane. Osjećali smo se tu kao potpuni stranci. Prvi puta smo doživjeli susret sa zloglasnim „Čuvarima revolucije” koji su Annu,

prijateljski ali veoma odlučno upozorili neka bolje postavi maramu i pokrije svu kosu.

Grobnica je doista impresivna, ali nismo htjeli dugo tu ostanu. Ipak, naši domaćini Fatemeh i Mejsam su nas uvjerali da ostanemo.

Posjetili smo planinsko mjestašce Kang koje je staro oko 3.000 godina i izašli van na večeru. Naravno, nije bio služen alkohol – makar smo vidjeli da mnogi Iranci redovito piju i uvijek iznova su nas u kućama nudili vinom.

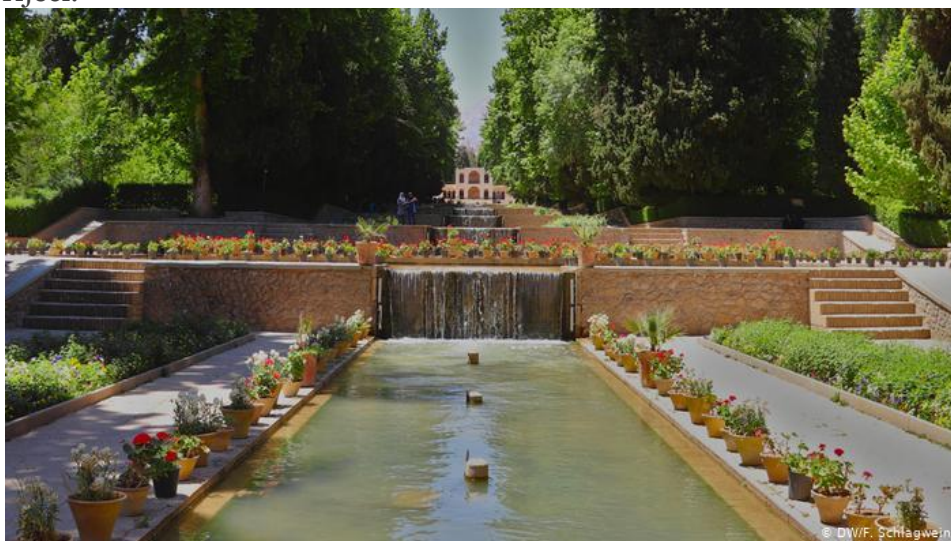

Alkohola nema - službeno. Ali gostoprimstvo je beskonačno...

Pitali smo Fatemeh kako to izgleda odrasti u gradu toliko opsjednutim vjerom i konzervativnim mišljenjem. „Ono što me najviše smeta jest da su tu zabranjeni koncerti. Uvijek moram voziti satima do slijedećeg mjesta kako bi čula moje omiljene pjevače.“ Ali mnogo toga se mijenja, kao i svugdje u Iranu, kaže nam mlada žena. „Danas imamo internet i možemo razgovarati po socijalnim mrežama. Vlada blokira pojedine adrese, ali uvijek ima načina da se dođe i do njih.“

Zatekla nas je „svjetska politika“

Naše posljednje dane u Iranu, nakon svih pustinja i toliko gradova, htjeli smo provesti u zelenilu. Samo malo turista dođe do Golestana, makar je samo osam sati vožnje od Teherana. Za tu golemu zemlju to znači kao da je iza ugla. Smjestili smo se kod Hoseina i Ferešteh i opet smo se od prvog trenutka osjetili i više nego ugodno. Savjetovali su nam da posjetimo grobnicu Kalida Nabija na granici prema Turkmenistanu. Mislili smo da će to opet biti neki veliki mauzolej, ali zapravo je to bio odlazak u beskrajni krajolik zelenila i sivkastih brda koji vas doslovce ostavlja bez riječi.

Morali smo tu naći mjesta i za fotografiju Prinčevog vrta

Iran ipak nije zemlja u kojoj samo možete uživati u prirodi. Ekonomsko stanje Iranaca je preživljavanje iz dana u dan, djelomice i zbog sankcija koje su SAD još pooštrile. Dok smo planinarili brdima Golestana, američki predsjednik je u regiju [poslao nosač aviona i bombardere](#), a Iran se povukao iz

nuklearnog sporazuma. Sve je izgledalo da je rat na pomolu. Već i zbog toga nam je bilo teško oprostiti se od Hoseina i Ferešteh.

I na kraju: Do viđenja...

Par dana kasnije u avionu koji nas je vozio nazad u Njemačku ipak smo odahnuli. Posebno Anna koja je nakon tri tjedna mogla skinuti nesretnu maramu. Ali oboje smo bili sigurni u jedno: doći ćemo opet. Jer Iran je prekrasno odredište koji stvarno ima sve: tisuće godina staru kulturu i arhitekturu, prirodu koja vas ostavlja bez daha i najgostoljubljujivije ljude koje smo ikad sreli. A makar se Iran čini kao strana i zatvorena zemlja, to je zemlja koja se ne mora zaobilaziti. Prije bi se reklo da je to zemlja u kojoj putnik može steći prijatelje koji će to biti do kraja života.

Zaključak je donesen jednoglasno i bez najmanje dvojbe: dolazimo opet.

Čitajte nas i preko DW-aplikacije za Android

- **Datum** 09.06.2019
 - **Autor** Felix Schlagwein
 - **Tematske stranice** [Njemačka](#), [Njemačka](#)
 - **Ključne riječi** [Iran](#), [Njemačka](#), [turizam](#), [Couchsurfing](#), [Islamska republika](#), [Čuvari islamske revolucije](#), [putopis](#)
 - **Vaš komentar:** [Pošaljite nam e-mail](#)
 - **Ispis** [Ispiši ovu stranicu](#)
 - **Permalink** <https://p.dw.com/p/3K2b5>
-

Sanja Ravlić, producentica

Dr. Saša Vojković tijekom svog izlaganja nekoliko je puta istaknula da su 95 posto dugometražnih filmova koji su snimljeni u Hrvatskoj od 1990. do 2007. godine režirali muškarci. Ja ću sad to obrnuti, pa ću reći: samo 5 % režirale su žene. I kao što ste mogli pročitati u pozivu na ovaj okrugli stol: od ukupno 108 snimljenih dugometražnih igranih filmova u tom razdoblju, samo šest režirale su redateljice. Želimo li biti još precizniji, moramo istaknuti činjenicu da je riječ zapravo osamo četiri redateljice, a šest projekata - jedan film režirala je Oja Kodar, tri filma Snježana Tribuson, jedan film ko-režirala je Nataša Rajković, a jedan film, *Zagorka* Biljane Čakić Veselić, pripada, moglo bi se reći, hibridnoj kategoriji dokumentarno-igranog filma.

Postavlja se pitanje: prijavljuju li se redateljice uopće i u kojem broju igranim projektima na natječaje za sufinanciranje filmske proizvodnje, bilo Ministarstva, kao što je to bilo do početka godine, bilo Hrvatskog audiovizualnog centra, kao što je to slučaj ove godine? Nažalost, ne mogu vam predočiti neku detaljniju analizu jer raspolazem samo podacima o prijavama za prošlogodišnji natječaj Ministarstva kulture, dakle za 2007. godinu, i za ovogodišnji natječaj koji je, slijedom preuzimanja svih obveza vezanih uz audiovizualni sektor u Hrvatskoj, u travnju 2008. godine raspisao Hrvatski audiovizualni centar.

Isto tako, želim istaknuti da će vam se te brojke na neki način učiniti konfuznima jer je na ovogodišnjem natječaju prvi put uvedena odvojena kategorija debitantskog filma, dok su prethodne godine svi dugometražni igrani filmovi - bilo da je riječ o igranim filmovima ne-debitanata, debitanta ili koprodukcijama - bili uvršteni pod istu kategoriju.

Dakle, za 2007. godinu stvari stoje ovako: za igrani film (uključujući i debitantski i koprodukcije) - prijavljena su ukupno 73 projekta - od toga osam projekata redateljica (s time da je riječ o sedam redateljica, od kojih je jedna prijavila dva projekta). Odobreno je za realizaciju deset projekata, uključujući i dva debitantska, a od toga ni jedan projekt redateljica. Od 92 prijavljena projekta u skupnoj kategoriji dokumentarni film (uključujući dokumentarno-igrane, dugometražne dokumentarne i kratkometražne, to jest srednjometražne dokumentarne filmove) prijavljeno je dvadeset projekata redateljica. Odobreno ih je ukupno 17. Od toga tri projekta redateljica. U kategoriji kratkog igranog filma prijavljen je ukupno 31 projekt, od toga osam projekata redateljica. Odobrena su četiri, od toga jedan projekt redateljice. U kategoriji animiranog filma prijavljeno je 46 projekata, od toga 11 projekata redateljica, a odobreno ih je osam, od

toga redateljicama, kakobise to reklo eurovizijskim rječnikom: *nul points*. Alternativni film: prijavljeno je ukupno 28 projekata, od toga sedam projekata redateljica; odobreno ih je trinaest, od toga tri projekta redateljica. Rezultati natječaja koji je raspisao HAVC u travnju bit će poznati početkom listopada, tako da raspolazem samo s podacima o prijavama u pojedinim kategorijama... Tu se vraćam na ono što sam spomenula, a to je da je prvi put razdvojena kategorija dugometražnog igranog i dugometražnog igranog debitantskom filma.

Dakle, u 2008. godini u kategoriji dugometražnog igranog filma imamo 29 prijavljenih projekata, od toga ni jedan projekt redateljica, jer osim Snježane Tribuson, Oje Kodar i Nataše Rajković, koje nisu prijavile projekte, ni jedna redateljica ne ispunjava uvjete za prijavu u ovu kategoriju - to jest, da već ima jedan kinematografski igrani film iza sebe. U kategoriji debitantskog igranog filma prijavljeno je 27 projekata, od kojih osam projekata redateljica (s time da je riječ o sedam redateljskih imena). U kategoriji kratkog igranog filma prijavljeno je 29 projekata, od toga šest projekata redateljica (pet redateljskih imena). U skupnoj kategoriji dokumentarnog filma prijavljeno je 97 projekata, od toga 23 projekta redateljica (s time da je riječ o 19 redateljskih imena). U kategoriji animiranog filma prijavljeno je 40 projekata, od toga deset projekata redateljica. U kategoriji alternativnog filma prijavljeno je 28 projekata, od toga šest projekata redateljica. I na kraju, ne manje važno: u kategoriji koprodukcije dugometražnog igranog filma prijavljeno je ukupno 15 projekata, od toga jedan projekt redateljice, i to najnoviji film berlinske pobjednice Jasmile Žbanić.

Raspoložemo i podacima Društva hrvatskih filmskih djelatnika o rodnoj strukturi članstva. Nisam uspjela dobiti točne podatke o rodnoj strukturi studenata na Akademiji dramske umjetnosti, ali jedan mi se profesor s Akademije kune da je već duži niz godina taj omjer 50:50 ili 60:40, naravno u korist muškaraca. Ali rodna struktura članstva Društva hrvatskih filmskih djelatnika može biti u velikoj mjeri precizan pokazatelj zastupljenosti žena u svim kategorijama zanimanja vezanim uz audiovizualne djelatnosti - od ukupnog broja od 610 članova, 217 je žena, znači 35 posto. Postotak zastu-

pljenosti žena varira od ogranka do ogranka - od tri posto u ogranku snimatelja do čak 52 posto zastupljenosti žena u ogranku montaže i u ogranku scene, kamo pripadaju i kostimografija i maska, koje se, barem kod nas, tradicionalno smatraju gotovo isključivo ženskim filmskim zanimanjima. U Društvu hrvatskih filmskih redatelja, od sto članova, šesnaest je redateljica.

Ako pristanemo na osnovnu postavku da postoji hijerarhijska piramida na čijem se vrhu nalazi dugometražni igrani film, vidjet ćemo da stanje kod nas nije radikalnolohije nego drugdje u svijetu, jedino što je u svijetu možda omjer bolje raspoređen u ovom donjem dijelu piramide, tj. ravnomjernije u korist žena.

U svijetu postoji nekoliko studija o ovom problemu, a izdvojit ću jednu američku i jednu europsku. Sjevernoamerička se zove *The Celluloid Ceiling – Behind the Scenes Employment of Women on the Top 250 Films*. Autorica je Martha Lauzen sa sveučilišta San Diego State University u Kaliforniji. Riječ je o studiji koja je prvi put objavljena 2005. godine i otad se provodi godišnje. Uzorak analize za 2007. godinu¹ bila su 2.883 zaposlenika koja su radila na 250 vrhunskih američkih filmova u 2007. godini (u studiju nisu bili uključeni strani filmovi) koji su na kinoblagažnama zajedno imali utržak 9,3 milijarde dolara. Rezultati istraživanja bili su sljedeći: 21 posto od tih 250 vrhunskih filmova nije zaposlilo žene na pozicijama redatelja, izvršnog producenta, producenta, scenarista, snimatelja ili montažera. Ali svaki od njih zaposlio je na tim poslovima barem jednog muškarca. Od 250 top filmova 2007. samo šest posto režirale su žene. Na samo deset posto od tih 250 vrhunskih filmova žene su bile scenaristice. Od 250 filmova samo 14 posto imalo je žene izvršne producentice - izvršni producent nije ono što mi mislimo da jest - to je netko visoko u hijerarhiji studija koji svojim imenom i ugledom garantira projekt, alinemanikakve veze sa snimanjem i operativom. Od 250 filmova samo 22 posto imalo je žene producentice. Od 250 filmova samo 17 posto imalo je žene montažerke. Od 250 filmova samo je 2% imalo žene snimatelje. I na kraju - po žanrovima - žene su većinom radile na romantičnim komedijama, romantičnim dramama i dokumentarcima, a najmanje na filmovima znanstvene fantastike, akcijskim filmovima i filmovima strave.

Europske brojke malo su bolje. Prema istraživanju koje je u razdoblju od 1996. do 2003. proveo Europski institut za komparativna istraživanja u

¹ The Celluloid Ceiling: Behind-the-Scenes Employment of Women on the Top 250 Films of 2007, Martha M. Lauzen, Ph.D, School of Communication, San Diego State University, San Diego, CA, Copyright © 2008 – All rights reserved.

kulturi (ERICarts) sa svojim partnerima iz Austrije, Finske, Njemačke i Portugala, samo tri posto najgledanijih filmova u Europi režirale su žene. Ta brojka penje se na devet posto ako se s liste najgledanijih filmova u Europi izuzmu američki filmovi. Naoko je riječ o visokom postotku, ali valja istaknuti da je u posljednjih 30 godina samo nekolicina redateljica osvojila glavne nagrade na najprestižnijim međunarodnim filmskim festivalima: Zlatnu palmu u Cannesu, Zlatnog lava u Veneciji, Zlatnog medvjeda u Berlinu ili recimo Kristalni globus u Karlovim Varyima.

Studija je otkrila još jedan zanimljiv podatak: iako se povećao broj žena koje sudjeluju u komisijama, žirijima koji odlučuju o nagradama na festivalima, nije se povećao broj žena kojima se dodjeljuju nagrade ili financijska pomoć. I iako je činjenica da pravila prijava za sufinanciranje projekata ničim ne diskvalificiraju žene, činjenica je da se one prijavljuju u puno manjem broju. I kad se prijave, i ako su prijave uspješne, uglavnom dobivaju manje sredstava. Ta su istraživanja pokazala da još uvijek postoje takozvani “muški klubovi” koji sprečavaju žene da napreduju u karijeri, iako su ti klubovi neformalni. Žene su im doskočile osnivajući svoja neformalna nacionalna i međunarodna udruženja, kao što je Women in Film and Television.

Biljana Čakić-Veselić, Sanja Ravlić, Vlatka Vorkapić, Dana Budisavljević, Slavica Jakobović Fribec, Jasenka Kodrnja, Slavenka Drakulić

Vlatka Vorkapić, redateljica

Kad je riječ o vidljivosti žena u zadnjih petnaestak godina, možemo govoriti iz vlastitog iskustva, naravno, ali treba pogledati i što se tu objektivno događalo. Meni je zanimljivo jer ja sam '89. upisala Akademiju, i tada, kad sam se ja upisivala, bilo je izuzetno čudno jer smo nas dvije bile upisane na Akademiju, dakle, dvije žene od ukupno nas šest, dakle to je bilo vrlo... Kako se to moglo dogoditi? Od '89. naovamo mislim da se stvar na Akademiji poboljšala, da ta profesija u svakom slučaju nije nešto što bi bila isključivo muška stvar, iako i dalje na filmu postoje nekazanimanja koja se tretiraju kao muška, ali ne znam dokle je to po pitanju ravnopravnosti došlo. Ono što je meni bilo zanimljivo tih godina na Akademiji, mislim da dosta govori o ovom problemu, to su dvije stvari koje sam zapamtila. Od svojih profesora, naime. Jedan je, tako, dragi teoretičar, govoreći o Marti Meszaros, rekao: "Tako izvrsna redateljica, a tako iznimno ružna žena. Samo ružna žena može biti dobra redateljica." Dakle, mislim, to je jedno pitanje... Kad bismo išli gledati naše kolege i procjenjivati jesu li lijepi ili nisu, ne znam, Ogi (smijeh). Vjerojatno se danas takvo pitanje ne bi postavilo, je li ružna ili lijepa, može li režirati ili ne. Osobno mislim da nitko tko je opsjednut svojim izgledom ne može biti dobar redatelj, ali to se tiče kakomuškaraca, tako i žena. Drugi je primjer bio, jedan profesor me pitao, na trećoj godini: "Vlatka, dobro, evo ti to studiraš, a što ćeš ti poslije?" I onda je bilo genijalno, rekao je "Pa dobro, udat ćeš se." Nisam. Tako da, eto, i dalje režiram, i živim od tog svog posla, i mislim, radim dokumentarce, napravila sam igranu tinejdžersku seriju, prijavljujem se uredno na natječaj u Ministarstvo kulture, ne mogu oni toliko odbiti, koliko ja mogu scenarija napisati (smijeh). Otkrila sam još jedan svoj talent iz bijesa, bijes je dobar pokretač, rekla sam si: "Pa dobro, režiram te dokumentarce, ali fale mi glumci, volim da oni govore moje rečenice... I bila bih beskrajno sretna da i gospođa Milena Dravić na filmu izgovori jednu moju rečenicu... ili više." I onda sam počela pisati za kazalište, tamo je manje novca, nije "trispetica"... I tako sam napisala dramu i dobila "Marina Držića". Evo, gospodin Srećko Šestan me jako razveselio. Hoću reći, to zna frustrirati. Ali ne bih htjela da ovo završi ovako: "Joj ti muškarci, grozni su, grozni!" Tu sjedi Ogi koji radi dobre filmove - ali ja bih rado vidjela ovdje nekoga tko radi loše filmove i dobiva priliku, da ga pitam je li to zato jer je muškarac.

(...)

Vlatka Vorkapić

Tri debitanta, pa da vidimo! Dakle, da taj moj film nije prošao jer nije dobar scenarij... Moguće. Ali prošli su neki filmovi, jednog glumca koji režira već treći film, ja se uvijek čudim: čemu? Lijep je čovjek, neka glumi, lijep je pa ne može režirati. Snimio je pet loših filmova da bi zašesti rekli: eto, dogodio mu se konačno dobar film. Pa jesmo mi ljudi? Dakle, da se meni, Biljani, ili bilo kojoj drugoj dogodi film. Prvi. Pa nakon prvog lošeg opet da vježba?!

Srećko Šestan

Apsolutno se slažem.

Vlatka Vorkapić

Slažete se? Osim toga, u komisiji je jedan redatelj kojem se, po onome što sam doznala, najviše svidio film, i dva - dramska pisca. Ja mislim, kada netko dodjeljuje nagrade, onda on može dodjeljivati... Ja sam dodjeljivala nagrade za Večernji list, kratku priču. Dakle, nisam nikad u životu napisala priču, ali sam dodjeljivala nagradu. Možda je netko ljut na mene što nije dobio nagradu, ali ja mu nisam zabranila da piše kratke priče. Onaj tko dodjeljuje sredstva, mora znati što to znači režirati film, ili barem napisati scenarij.

Srećko Šestan

Samo bih htio još reći, da publici bude kompletno jasno, da je od 1.1., i za ovaj natječaj koji se sada provodi, nadležan Hrvatski audiovizualni centar, dakle Ministarstvo kulture više nema u tom smislu utjecaja.

Sanja Ravlić

Mogu ja sad, u ime Hrvatskog audiovizualnog centra i ravnatelja gospodina Kapovića koji nije mogao biti s nama danas. U novom Zakonu o audiovizualnim djelatnostima u članku 5. postoji posebna alineja, koja kaže da će

se voditi skrb o debitantskom filmu. Apsolutno je cilj HAVC-a, pogotovo kad počnemo dobivati ta dodatna sredstva, povećati broj debitantskih filmova, čak više od tri. U jesen uvodimo poseban fond u HAVC-u za razvoj scenarija i razvoj projekata, što je, mislim, jedna stvar koju imate u svakoj drugoj europskoj državi, tako da se ova situacija - da ti netko odbije projekt i napiše samo: nije dovoljno razvijen - to je prekrasno otpusno pismo, ali nitko se dalje tobom ne bavi. Kaže, ona nije napravila ono što smo joj mi rekli, ali je pitanje jesu li ti uopće što rekli?... Eto, to vam želim poručiti s naše strane. Drugo, mi smo kao HAVC i audiovizualno vijeće tražili da čujemo što naši - rabim englesku riječ - *stakeholders* misle, jer mislim da svi mi sudjelujemo i dajemo novac za kinematografiju. Prema tome, mislim, i tu se slažem sa Šestanom, ovo je tek početak dijaloga, imate uvijek otvorena vrata, i sve zaključke koje donesemo, mi ćemo sigurno o tome misliti. I moram vam reći, imali smo problema naći povjerenike. Jer, Srećko to zna, ljudi se ne žele jednostavno javiti, ne žele se zamjeriti, to je eto jedan paradoks. Ali se nadam da ćemo pokušati da ljudi počnu drugačije o tome razmišljati. Stvarno je teško, i ove godine smo napravili jednu prijelaznu varijantu, truditi ćemo se da rodne zastupljenosti na mjestima odlučivanja bude puno više i da odražava sliku, ali kažem, tek smo počeli s radom pa imajte malo strpljenja i razumijevanja za nas. Jer ima toliko stvari kojima se treba baviti. A ovo je isto jedna vrlo važna stvar.

Mirjana Galo

Obratila bih se gospodinu Šestanu. Upoznata sam s natječajima za igrane filmove pri Ministarstvu kulture, međutim, nikad nije stigao odgovor zašto nije prihvaćen film, koji su filmovi prihvaćeni, zašto su prihvaćeni, kako su procijenjeni i tko je bio u komisiji. Tako da postupak nije transparentan. Nikad nije to došlo kao povratni odgovor.

Srećko Šestan

Odgovor je vrlo jednostavan: filmovi koji su prošli na natječaju nalaze se, uz recenzije, objavljeni na internetskim stranicama Ministarstva kulture, i treći je segment novac koji je produkcijski savjetnik predložio za sufinansiranje samog filma. Tko su umjetnički savjetnici, uvijek se jako dobro zna jer je uvijek transparentna novinarska konferencija na kojoj umjetnički savjetnici kažu zašto... E sad dolazimo do onog problema zašto se ne objave ni recenzije onih filmova koji nisu prošli. Velika većina, puno se razgovaralo o

tome, jedna velika većina autora rekla je: zašto, pa to je samo moja stvar. Po- dijeljena su mišljenja. I mi ne možemo objaviti i te recenzije, ako

nije većina za to da se to objavi, da se to stavi. To se može napraviti sada po novim pozicijama, koje su podložne promjenama, da jednostavno projekti budu pod šifrom, ne moraju biti pod imenom. E sad postoji problem hoće li se producent javiti pod šifrom. Jer što ako projekt prođe, a producenta nema... Jer producent je sastavni dio procesa proizvodnje filma. Dakle, puno je kompleksnih problema, ovo je dobar početak razgovora. Kao što smo počeli prije nekoliko godina s *Prvim pogledom*, treba zamoliti sve festivale, od Zagreb-Doxa, od Zagreb Film Festivala, One Take Festivala, da se uvijek pronađe tema vrlo bitna za kinematografiju i da taj festival pokrene tu temu. Još malo za kraj, da se stvari iz 2004. mijenjaju, neću ići u elaboraciju, to svi možete pogledati - broj žena ravnateljica kazališta, od četiri nacionalne kuće, dvije vode žene, dakle pedeset posto, da su isto tako rukovodeći ljudi festivala žene, dakle ne bih se ja složio da u ženskim rukama nema novca. Isto tako, Pula, Libertas Film Festival, dakle stvari se pokreću. Ma Bože sveti, pa ne može se nekog tko se bavi kulturom izostaviti, ako ima dobar projekt, nema šanse da ga netko propusti.

mr. sc. Helena Štimac Radin

Ja se zahvaljujem sudionicima i sudionicama okruglog stola. Pridružila nam se gospođa Jagoda Kaloper, malo prekasno, ali evo, imat ćemo još toliko vremena da se obratite, mislim da je šteta što niste čuli cijelu diskusiju. Svakako, nakon riječi gospođe Kaloper, predlažem da se javite s prijedlozima zaključaka, najmanje tri temeljna zaključka oko kojih bismo se svi mogli usuglasiti i koje bismo onda mogli proslijediti *press*-službi Pula Film Festivala.

Jagoda Kaloper, glumica

Ispričavam se, žao mi je da se nisam prije uključila u diskusiju. Znam u čemu je problem jer sam to sve osjetila i na vlastitoj koži puno puta, nadam se da će žene imati toliko snage da izbore ta svoja prava koja su već u prošlom stoljeću bila izborna na nekim mjestima. Žao mi je da se čini da je sve normalno, nije normalno, ni u cijeloj Europi, a pogotovo ne kod nas. Ovo je uistinu društvo muških osoba koje - ne samo na filmu, nego i inače - vode glavnu riječ. Što je, mislim, loša stvar jer je svijet došao do

jedne stepenice kad se naprosto mora krenuti jednim drugim senzibilitetom.

Ja sam u hrvatskom filmu 42 godine, i u te 42 godine snimila sam više od 20 filmova. Reći ću vam samo jedno: svaki put je moja uloga bila beskrajno plošna prema muškim ulogama. Muške uloge uvijek su imale tri dimenzije, četiri, pet. Žena je bila "flah". Uvijek jednodimenzionalna. Ona može biti stara, lijepa, mlada, ovakva, onakva, ali nikad nije bila uistinu društveni faktor, ni netko oko koga se uistinu slamala sudbina. Žao mi je. To bi se stvarno trebalo konačno promijeniti. U svih tih 20 uloga, uvijek se samo jedan mali komadić tog karaktera pokazao. U svom životu napravila sam posla na raznim stvarima; u grafičkom dizajnu, u slikarstvu, u umjetnosti, kao tri muškarca. Deset sam se puta više morala truditi za to nego jedan dečko.

Srećko Šestan

Pogledajte ovdje, imamo osamnaest portreta naslovnih glavnih uloga u sedam igranih filmova. Omjer je pedeset-pedeset. Devet žena, devet muškaraca.

mr. sc. Helena Štimac Radin

Dakle, evo, isteklo nam je vrijeme. Mislim da ono oko čega smo se svi mi ovdje danas usuglasili možemo sažeti u to da je ovaj okrugli stol i otvaranje ove teme vrijedna inicijativa koju treba dalje nastaviti. Pa i sama ravnateljica Pula Film Festivala već je predložila da i sljedeće godine opet ponovimo i krenemo dalje s temom koju smo danas otvorili. Dakle, svi se slažemo da je otvorena jedna vrlo važna i nova tema koja se tiče položaja žene i općenito, u hrvatskoj kinematografiji. Svima vam se uistinu zahvaljujem na pažnjikom ste popratili ovaj okrugli stol.

dr. sc. Saša Vojković

Ja sam htjela da barem jedan zaključak donesemo, a to je da se promijene ti uvjeti i da se svakako poveća broj debitantskih filmova, kako bi se autorice mogle što prije uključiti u proizvodnju igranog filma u Hrvatskoj i kako bi se ta alarmantna disproporcija nekako mogla ublažiti.

Srećko Šestan

Oprostite, jel' to znači da smo se dogovorili da ćemo za par godina imati okrugli stol o vidljivosti muškaraca u hrvatskom filmu? (smijeh).

Medenjak rolada

Autorica: Matejka Buča

S MASCARPONEOM I NARANČOM

Za pripremu:

- 6 obroka
- 45 minuta
- srednje zahtjevno

Sastojci:

- Biskvit:
- 1 jaje, odvojeno bjelanjak
žumanjak
- prstohvat soli 60
g šećera
- 1 žlica meda
- 85 g oštrog brašna
- 1/2 žličice Vegeta Maestro cimeta
- 1/2 žličice Vegeta Maestro
đumbira u prahu
- 1 Vegeta Maestro klinčić
prstohvat Vegeta Maestro
muškatnog oraščića
- 1-2 žlice šećera u prahu

Priprema:

- Pećnicu zagrijte na 170° C, a protvan veličine 25x35 cm obložite papirom za pečenje.
- Bjelanjke sa soli izmiksajte u čvrsti snijeg. Žumanjke miksajte sa šećerom dok ne dobijete gustu, blijedu smjesu. Dodajte med pa brašno i začine (klinčić usitnite pomoću bata za meso) i još malo izmiksajte.
- Zatim u žutu smjesu dodajte bjelanjke i pažljivo promiješajte špatulom tako da ne izbijete puno zraka.
- Prebacite u protvan, poravnajte površinu i pecite 8-10 minuta tj. dok površina ne pozlatni, a čačkalica izađe čista iz sredine biskvita.
- Vlažnu krpu raširite i pospite s malo šećera u prahu. Na nju preokrenite biskvit iz protvana. Pustite da odstoji 2 min pa pažljivo skinite papir za pečenje. Sada zarolajte biskvit s krpom u čvrstu roladu i pustite da se ohladi.

Nastavak na idućoj stranici.

Sastojci:

Krema:

250 g hladnog mascarponea korica 1 naranče
1 vrećica Dolceta bourbon vanilin šećera
50-75 g šećera u prahu 200 ml vrhnja za šlag

Glazura:

100 g tamne čokolade 1 žlica ulja

Royal icing:

1/2 bjelanjka
100-150 g šećera u prahu:

Priprema:

U međuvremenu pripremite kremu: Mascarpone pomiješajte s koricom naranče, vanilijom i šećerom u prahu. Zatim ulijte vrhnje za šlag i izmiksajte dok ne dobijete čvrstu kremu. Ohladite do korištenja. Hladnu roladu razmotajte i ravnomjerno premažite kremu pa opet pažljivo zamotajte. Čokoladu otopite u mikrovalnoj pećnici ili na pari pa u nju umiješajte ulje. Premažite preko rolade i pustite da se stisne.

Za royal icing, bjelanjak umutite da se malo zapjeni - treba vam čak i manje od pola, a na ovaj način će vam biti lakše podijeliti ga. Dodajte malo po malo šećer u prahu dok ne dobijete gustoću mekog sladoleda, treba biti dosta gusta pasta.

Stavite u vrećicu za zamrzavanje i pogurajte u ugao (ili u trokutastu slastičarsku vrećicu) pa odrežite vrlo mali otvor na vrhu. Ukrasite po želji. I to je to, držite u hladnjaku i uživajte ☺

Pokrovitelj recepta

DAGENS BERÄTTELSE

En resa genom Irans vardagsrum: hjärtlighet utan gränser

"Vill ni åka till Iran? Är ni galna?" Det här var reaktionerna när vi tillkännagav vår plan. Vi tycker faktiskt att det verkar vara ett av de vackraste och mest gästvänliga länderna i världen. Om man bortser från religion och politik ...

Hossein låtsas kräkas och skrattar sedan. Den unge taxichauffören i Teheran visar oss en enorm svartvit affisch från vilken den iranska religiösa ledaren Ali Khomeini tittar grinigt på oss. Några meter bakom affischen finns ett gigantiskt mausoleum med gyllene kupoler där hans föregångare ligger begravd. *No casinos, no disco, no alcohol – not good* – berättar han på bruten engelska. Den person som var ansvarig för detta ligger under dessa gyllene kupoler – Ruhollah Khomeini, känd i väst som Ayatollah Khomeini. Ända sedan den islamiska revolutionen som ägde rum för fyrtio år sedan har Iran varit ett land där **islam och religion** spelar huvudrollen.

Samtidigt har Iran blivit ett land som bara har ett dåligt rykte i väst. Inte bara i media utan vi har också märkt det på reaktionerna hos vänner och familj när vi

har berättat för dem att vi skulle resa till Iran. ”Så vad ska ni göra där?” ”Är ni galna?” ”Det är farligt där!” Vi har hört det otaliga gånger. Men min vän Ana och jag har bestämt oss för att åka. På internet har det inte förekommit något problem med att organisera Couchsurfing i det här landet – boende i privata hem hos lokala familjer. Även om detta, liksom många andra saker, är förbjudet i Iran.

Ja, många saker är förbjudna: i Teherans tunnelbana får män och kvinnor inte ens vänta på ett tåg tillsammans.

Hastigt avsked från Teheran

Vårt första intryck av Teheran var att det var - utmattande. Metropolen med nästan 9 miljoner invånare, pittoreskt belägen vid foten av bergskedjan Alborz, spricker i sömmarna. De tätt packade gatorna, den smutsiga luften, de långa vägarna. Efter bara två dagar fick vi nog och åkte söderut.

Cirka 200 kilometer söderut ligger Kashan, en vacker gammal stad i utkanten av Irans centrala öken. Till skillnad från huvudstaden, har alla kvinnor här chador på sig. Vår värdinna Bita hade det också när hon öppnade dörren för oss, men hon tog av den så snart vi kom in.

"Mindre städer i Iran är fortfarande konservativa och religiösa", förklarar hon. "Det är faktiskt omöjligt att gå ut på gatan med bara en sjal." För första gången inser vi hur uppdelat landet är: på ena sidan står de unga, på andra sidan de gamla. De konservativa och de liberala, de religiösa fanatikerna och de sekulära, de urbana och de rurala, de utbildade och de outbildade... Medan Bita förklarar

detta medger hon att hon inte är optimistisk: "Även om regimen faller vet jag inte hur det här landet kommer att hitta sin väg till gemenskap." Det är därför hon, som många andra, överväger att lämna sitt hemland.

Bilder av den religiösa ledaren, affischer och kampparoller... De kan ses överallt, men våra värdars åsikt bör också höras.

Bitra var en jättebra värdinna, hon tog emot oss nästan som en mor, även om hon bara var några år äldre än oss. Vi var väldigt bekväma och hade gärna stannat, men vi ville vidare till Isfahan.

"Välkommen till Iran"

Den här gamla handelsstaden har kallats av en god anledning "Halva världen". För här verkar det som om man kan få nästan allt vad man än kan tänka sig, från jordens alla hörn. Runt det enorma Imam-torget – ett av de största i världen – finns ett till synes oändligt nätverk av marknadsplatser och marknadsstånd där man kan köpa allt. Som överallt i Iran tog de emot oss som om vi vore kungar. "Välkommen till Iran", det har vi hört otaliga gånger. Vi har redan överväldigats av euforin av denna hjärtlighet

På museet kom Ali fram till oss: han är ungefär trettio år gammal och kommer från Shiraz, en stad som ligger inte långt från Isfahan. Vi kom överens om att träffas där nästa dag. Han visade stolt sin hemstad och de imponerande resterna av forntida Persien, Persepolis och Nekropolis. Vi satt och pratade i timmar om Tyskland och Iran.

Isfahan: även namnet på den här platsen påminner oss om berättelser från 1001 nätter ... Han har aldrig nämnt Irans högsta religiösa ledare Khomeini vid namn, men han berättade mycket om denna "galna ayatollah." "Varje dag predikar han och hans anhängare om det onda väst. Men de skickar sina barn till universitet i väst, när de blir sjuka går de för behandling där, inte här", säger Ali.

Han blir argaste när han pratar om Irans revolutionsgard som han kallar Sepah (dess fullständiga persiska namn är *Sepâh-e Pâsdârân-e Enghelâb-e Eslâmi*, Den islamska revolutionens väktares armé). De är tjuvar, brottslingar, värre än mafian i Italien. "De styr allt: olja, byggverksamhet, banker, allt. De blir rikare och rikare medan miljontals iraner drabbas av fattigdom", klagar han. Överväger han att lämna landet också? Självklart! "Om min familj inte var här, skulle jag ha gått för länge sedan. Men jag kan inte bara lämna dem här."

Hett, hetare, Dasht-e Lut

Vi stannade vid sjön Maharlu, en rosa saltsjö nära Shiraz. Ali satt på hög musik i sin gamla Peugeot och vi försökte dansa södra Irans traditionella danser. Sedan körde vi i timmar österut genom den underbart vackra ökens ödemark tills vi anlände till Kreman. Vi var gråtfärdig när vi sa färväl, men vår nästa värd stod

redan i dörren och väntade på oss med middag.

Ali försökte lära oss de traditionella danserna i Iran. Men Anna hade det svårast: bilden visar varför.

Fatemeh och Muhammad är ett konstigt par. Han är tillbakadragen, nästan blyg, och hon är öppen och tillmötesgående. Fatemeh tog oss till omgivningen, till den lilla staden Mahan. Där passerade vi genom kanske den vackraste trädgården i Iran, Baghe Shazdeh, vilket betyder prinsens trädgård. De närliggande bergens forsar flyter i kaskader från den historiska byggnaden där prins Kajara styrde på 1800-talet i denna oas mitt i öknen.

Trots den uppfriskande miljön blev det svårare för oss att uthärda värmen. Min vännina Anna hade det svårast under en sjal och långa kläder. Det blev ännu hetare efter två timmars bilresa när vi anlände till Dasht-e Lut, den hetaste öknen i världen. År 2005 uppmättes marktemperaturen här till otroliga 70,7 grader Celsius! Så fort man korsar bergen blir det outhärdligt hett. Så långt ögat kan nå är allt torrt. Som från ingenstans stiger sandformationer från den livlösa jorden. Det känns som om vi är på en annan planet. Tyvärr stod vi inte så länge ut med att beundra denna unika natur eftersom värmen nästan tog kål på oss.

Hjärtan värker av denna ödemark , särskilt som kvicksilver kan stiga upp till 70 grader!

”Ordna till sjalen, man kan se håret! ”

Efter en kort paus i den gamla ökenstaden Yazd tog vi nattåget till Mashhad, den heligaste staden i Iran och hemstad för den nuvarande religiösa ledaren Ali Khomeini. 20 miljoner människor gör en pilgrimsresa ända hit. De ber vid imamens Ali Reza grav, som var en ättling till Muhammad som är särskilt helig för shiamuslimerna. Vi kände oss som rena främlingar här. För första gången har vi upplevt ett möte med den ökända "revolutionens väktare" som på ett vänligt men väldigt beslutsamt sätt varnade Anna att sätta på sig sin sjal, så att det täcker allt hår.

Graven är verkligen imponerande, men vi ville inte stanna där länge. Våra värdar Fatemeh och Mejsam övertalade oss att stanna ändå. Vi besökte Kang, en liten bergby som är cirka 3000 år gammal, och gick ut på middag. Naturligtvis serverades ingen alkohol – vi har dock sett att många iranier dricker regelbundet

och om och om igen erbjuder oss vin i sina hus.

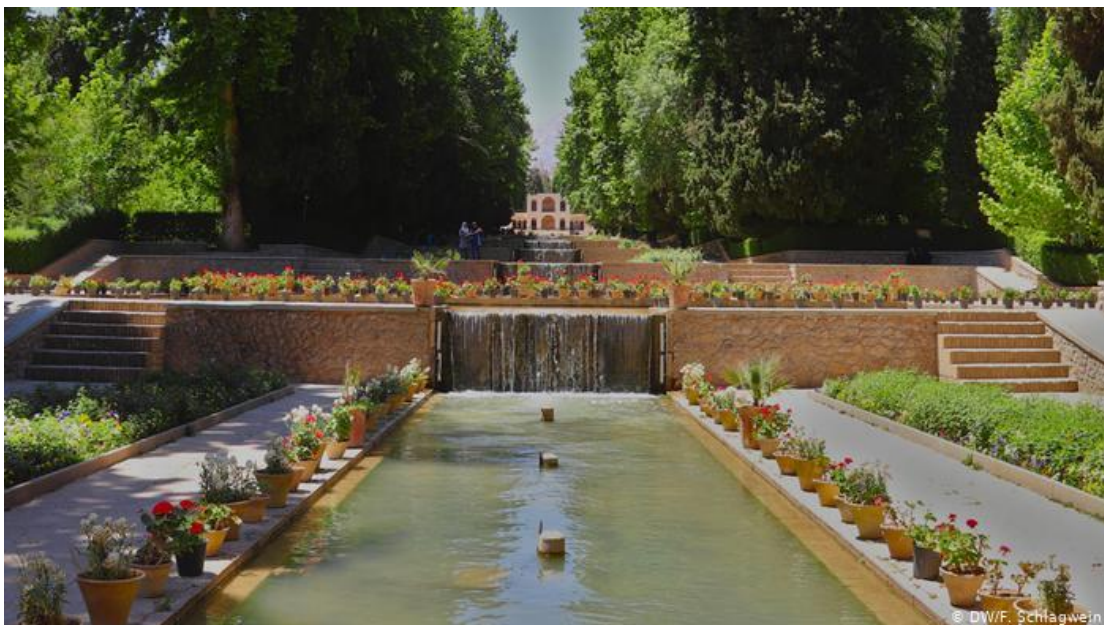
Ingen alkohol – officiellt. Men gästfriheten är oändlig ...

Vi frågade Fatemeh hur det ser ut att växa upp i en stad som är så besatt av religion och konservativt tänkande. "Det som stör mig mest är att konserter är förbjudna här. Jag måste alltid köra i timmar till nästa stad för att höra mina favoritsångare." Men mycket har förändrats, liksom överallt i Iran, säger denna unga kvinna." Idag har vi internet och vi kan prata på sociala medier.

Regeringen blockerar vissa adresser, men det finns alltid sätt att få tillgång till dem."

Vi fångades av "världspolitik"

Våra sista dagar i Iran ville vi, efter alla öknar och så många städer, tillbringa i grönskan. Få turister åker till Golestan, även om det ligger bara åtta timmars bilresa från Teheran. För detta stora land känns det som det är runt hörnet. Vi fick bo med Hossein och Feresteh och från första stund kände vi oss igen mer än bekväma. De föreslog att vi skulle besöka gravan av Khalid Nabi vid gränsen till Turkmenistan. Vi trodde att det skulle bli ett annat stort mausoleum, men det var faktiskt en resa till det oändliga landskapet med grönska och grå kullar som bokstavligen lämnar en mållös.

Vi var tvungen att hitta en plats där för ett foto av Prinsens trädgård

Iran är ju inte ett land där du bara kan njuta av naturen. Irans ekonomiska situation är en daglig överlevnad, delvis på grund av de sanktioner som USA har skärpt ännu mer. Medan vi vandrade i bergen i Golestan skickade den amerikanska presidenten ett hangarfartyg och bombplan till regionen och Iran drog sig ur kärnkraftsavtalet. Allt verkade vara som om vi står inför ett krig. En sak till som gjorde det svårt för oss att säga adjö till Hossein och Fereshteh.

Och slutligen: hejdå

Några dagar senare på flygplanet som tog oss tillbaka till Tyskland kände vi oss i alla fall lättade. Särskilt Anna som fick ta av sig sin besvärliga sjal efter tre veckor. Men vi var båda säkra på en sak: vi ska komma igen. Eftersom Iran är en vacker destination som verkligen har allt: tusentals år gammal kultur och arkitektur, naturen som får en att tappa andan och de mest gästvänliga människor vi någonsin har träffat. Och även om Iran verkar som ett främmande och slutet land, är det ett land som inte skulle kringgås. Man kan snarare säga att det är ett land där resenären kan skaffa vänner som kommer att vara där för dem för evigt.

Vi har beslutat enhälligt och utan minsta tvivel: vi kommer igen.

[Läs oss också via DW-applikationen för Android](#)

-
- **Datum** 09.06.2019
 - **Skriven av** Felix Schlagwein
 - **Temasidor** [Tyskland](#), [Tyskland](#)
 - **Nyckelord** [Iran](#), [Tyskland](#), [turism](#), [Couchsurfing](#), [Islamiska republiken](#), [Den islamska revolutionens väktares armé](#), [reseskildring](#)
 - **Din kommentar:** [Mejla oss](#)
 - **Skriv ut** [Skriv ut den här sidan](#)
 - **Permalänk** <https://p.dw.com/p/3K2b5>
-

Sanja Ravlić, filmproducent

Under sin presentation påpekade Ph.D. Saša Vojković flera gånger att 95 procent av långfilmerna som spelades in i Kroatien från 1990 till 2007 har regisserats av män. Jag ska vända på det nu, så jag säger: bara 5% har regisserats av kvinnor. Och som ni kunde läsa i inbjudan till det här rundabordssamtalet: av totalt 108 långfilmer som spelades in under den perioden har bara sex regisserats av kvinnliga regissörer. Om vi vill vara ännu mer exakta måste vi påpeka att det faktiskt bara finns fyra kvinnliga regissörer och sex projekt - en film har regisserats av Oja Kodar, tre filmer av Snježana Tribuson, en film har medregisserats av Nataša Rajković och en film, *Zagorka*, av Biljana Čakić Veselić, hör, kan man säga, till en hybridkategori av dokumentärfilm.

Frågan uppstår: Brukar kvinnliga regissörer överhuvudtaget anmäla sig till ett anbud för att få samfinansiering av filmproduktion? Hur många av dem anmäler sig till ett anbud från ministeriet, som var möjligt fram till början av året eller till ett anbud från det kroatiska audiovisuella centrumet (Hrvatski audiovizualni centar; HAVC), som är fallet i år? Tyvärr kan jag inte presentera en mer detaljerad analys eftersom jag bara har uppgifter om ansökningar från förra årets anbud från kulturministeriet, d.v.s. för 2007, och för årets anbud som, till följd av övertagandet av alla skyldigheter relaterade till den audiovisuella sektorn i Kroatien, tillkännagavs i april 2008 av det kroatiska audiovisuella centrumet.

Jag vill också påpeka att dessa siffror på något sätt kommer att verka förvirrande för er eftersom det i årets tävling för första gången infördes en separat kategori av debutfilmer, medan alla långfilmer ingick förra året i samma kategori - oberoende av om det handlar om filmer av icke-debutanter, debutanter eller samproduktioner.

Så här ligger det till vad det gäller 2007: för långfilmer (inklusive debutfilmer och samproduktioner) - totalt 73 projekt lämnades in - varav åtta var projekt av kvinnliga regissörer (med förbehåll för att det finns sju kvinnliga regissörer, varav en lämnade in två projekt). Tio projekt godkändes för genomförande, inklusive två debutprojekt, varav inget styrdes av kvinnliga regissörer. Av 92 inlämnade projekt i grupp-kategorin dokumentärfilm (inklusive dokumentära spelfilmer, långfilmsdokumentärer och kortfilmsdokumentärer, dvs. medellånga dokumentärer) fanns det 20 projekt som lämnades in av kvinnliga regissörer. Totalt godkändes sju. Tre av dem var projekt av kvinnliga regissörer. Totalt 31 projekt anmäldes i kategorin kort spelfilm, varav åtta

regisserades av kvinnor. Fyra godkändes, varav ett var ett projekt av en kvinnlig regissör. I kategorin animerade filmer lämnades 46 projekt in, varav 11 projekt av kvinnliga regissörer och åtta godkändes - kvinnliga regissörer fick här, som man kan säga i Eurovisionsstil, *nul points*. Alternativ film: totalt 28 projekt lämnades in, varav sju regisserades av kvinnor; tretton av dem godkändes, varav tre var projekt av kvinnliga regissörer. Resultaten av tävlingen som HAVC (Hrvatski audiovizualni centar) annonserade ut i april kommer att tillkännages i början av oktober, så jag förfogar bara över uppgifter om anmälningar i vissa kategorier... Här går jag tillbaka till det som jag har nämnt och det är att för första gången har kategorierna lång spelfilm och lång speldebut separerats.

Under 2008, har vi, i kategorin spelfilmer, 29 inlämnade projekt, varav inget projekt regisserat av kvinnor. Det är på grund av att, med undantag av Snježana Tribuson, Oja Kodar och Nataša Rajković, som inte har lämnat in några projekt, det inte finns någon kvinnlig regissör som uppfyller kraven för att anmäla sig för den här kategorin - det vill säga, att hon redan har en kinematografisk spelfilm bakom sig. I kategorin speldebuter lämnades 27 projekt in, varav åtta var projekt av kvinnliga regissörer (och det handlar om sju regissörsnamn). Inom kategorin korta spelfilmer lämnades 29 projekt in, varav sex regisserades av kvinnor (fem regissörsnamn). I grupp-kategorin dokumentära spelfilmer anmäldes 97 projekt, varav 23 var projekt av kvinnliga regissörer (19 regissörsnamn). Inom kategorin animerade filmer inlämnades 40 projekt, varav tio regisserades av kvinnliga regissörer. I kategorin alternativa filmer anmäldes 28 projekt, varav sex regisserades av kvinnliga regissörer. Och sist men inte minst: i kategorin samproduktion av lång spelfilm inlämnades totalt 15 projekt, varav ett regisserades av en kvinnlig regissör, och det handlar om den senaste filmen av Berlinvinnaren Jasmila Žbanić.

Vi har också uppgifter från Föreningen för kroatiska filmarbetare (Društva hrvatskih filmskih djelatnika) om medlemmarnas könsstruktur. Jag kunde inte få exakta uppgifter om könsstrukturen hos studenter vid Akademin för dramatisk konst, men en lärare på akademien svär vid att detta förhållande i många år har varit 50:50 eller 60:40, naturligtvis till förmån för män. Men medlemmarnas könsstruktur inom Föreningen för kroatiska filmarbetare kan vara en i stort sett korrekt indikator som visar kvinnors representation i alla yrkesgrupper relaterade till audiovisuella aktiviteter - av totalt 610 medlemmar är 217 kvinnor, det vill säga 35 procent. Procent av kvinnors representation varierar från gren till gren - från tre procent i kameraavdelningen till så mycket som 52 procent i

redigeringsavdelningen och i scenografiavdelningen, som inkluderar kostymörer och masker, som, åtminstone i vårt land, nästan uteslutande anses vara traditionellt kvinnliga yrken. Inom Föreningen för kroatiska filmarbetare finns, av hundra medlemmar, sexton kvinnliga regissörer.

Om vi håller med den grundläggande förutsättningen att det finns en hierarkisk pyramid på vars topp lång spelfilm står, ser vi att situationen i vårt land inte är radikalt sämre än någon annanstans i världen, bortsett från att i världen fördelas förhållandet bättre i den nedre delen av pyramiden, det vill säga att det är jämnare till förmån för kvinnor.

Det finns flera studier i världen om detta problem, och jag ska dra uppmärksamhet till en amerikansk och en europeisk. Den nordamerikanska kallas *The Celluloid Ceiling - Behind the Scenes Employment of Women on the Top 250 Films*. Upphovspersonen är Martha Lauzen från San Diego State University i Kalifornien. Det är en studie som först publicerades 2005 och har genomförts årligen sedan dess. 2007 var de analyserade personerna 2883 anställda som arbetade på de 250 bästa amerikanska filmerna från 2007 (studien omfattade inte några utländska filmer) som tillsammans drog in 9,3 miljarder dollar i intäkter. Undersökningens resultaten var som följer: till 21 procent av de 250 bästa filmerna anställdes inte några kvinnor som regissörer, verkställande producenter, producenter, manusförfattare, filmfotografer eller redaktörer. Men var och en av dem anställde minst en man i dessa yrken. Av de 250 bästa filmerna under 2007 var bara sex procent regisserade av kvinnor. Kvinnor var manusförfattare till bara tio procent av de 250 bästa filmerna. Av de 250 filmerna hade endast 14 procent kvinnliga verkställande producenter - den verkställande producenten är inte vad vi tror att den är - den är någon högt uppe i studiohierarkin som garanterar projektet med sitt namn och rykte, men har inget att göra med filmningen och den operativa delen. Av de 250 filmerna hade endast 22 procent kvinnliga producenter. Av de 250 filmerna hade endast 17 procent kvinnliga redaktörer. Av de 250 filmerna hade endast 2 procent kvinnliga kameraoperatörer. Och slutligen - vad gäller genrer - arbetade kvinnor mest på romantiska komedier, romantiska dramer och dokumentärer, och minst på science fiction-filmer, actionfilmer och skräckfilmer.

Europeiska siffror är lite bättre. Enligt forskning som genomfördes under perioden 1996 till 2003 av Europeiska institutet för jämförande kulturforskning (ERICarts) med dess partners från Österrike, Finland, Tyskland och Portugal, var endast tre procent av de mest sedda filmerna i Europa regisserade av kvinnor.

Siffran stiger till nio procent om amerikanska filmer utesluts från listan över de mest sedda filmerna i Europa. Det verkar vara en hög andel, men det ska påpekas att under de senaste 30 åren har bara ett fåtal kvinnliga regissörer vunnit stora utmärkelser på de mest prestigefulla internationella filmfestivalerna: Guldpalmen i Cannes, Guldlejonet i Venedig, Guldbjörnen i Berlin eller Kristallgloben i Karlovy Vary.

Studien avslöjade ett annat intressant faktum: även om antalet kvinnor som deltar i kommittéer, juryer som beslutar om utmärkelser på festivaler, har ökat, har antalet kvinnor som tilldelas priser eller ekonomiskt stöd inte ökat. Och även om faktum är att ansökningsreglerna för projektfinansiering på intet sätt diskvalificerar kvinnor, är det faktiskt så att de ansöker i mycket mindre grad. Och när de ansöker, och ansökan är giltig, får de i allmänhet mindre finansiering. Dessa studier har visat att det fortfarande finns så kallade "manliga klubbar" som hindrar kvinnor från att gå vidare i sin karriär, även om dessa klubbar är informella. Kvinnorna har motsatt sig genom att grunda sina egna informella

nationella och internationella föreningar, såsom Women in Film and Television.

Biljana Čakić-Veselić, Sanja Ravlić, Vlatka Vorkapić, Dana Budisavljević, Slavica Jakobović Fribec, Jasenka Kodrnja, Slavenka Drakulić

Vlatka Vorkapić

När det gäller kvinnors synlighet under de senaste femton åren kan vi naturligtvis tala från vår egen erfarenhet, men vi bör också titta på vad som objektivt har hänt där. Det är intressant för mig eftersom jag började på Akademin 1989, och då, när jag kom in, var det extremt konstigt eftersom vi två kom in på Akademin, så två kvinnor av totalt sex av oss, så det var väldigt ... Hur kunde det hända? Jag tror att situationen vid akademien har blivit bättre sedan 1989, att detta yrke i alla fall inte är något som bara skulle vara manligt, även om det fortfarande finns några yrken inom filmbranschen som anses vara manliga, men jag vet inte hur långt vi har kommit när det gäller jämställdhet. Det som var intressant för mig under dessa år på akademien, och jag tror att det säger mycket om detta problem, är två saker som jag minns. Det handlar nämligen om mina professorer. En, känt som en kär teoretiker, sa, medan han talade om Marta Meszaros: "En sådan utmärkt regissör och en så extremt ful kvinna. Bara en ful kvinna kan vara en bra regissör." Så jag menar, det är en fråga ... Om vi skulle titta på våra kollegor och bedöma om de är vackra eller inte, vet jag inte, Ogi (skrattar). Förmodligen skulle en sådan fråga inte ställas idag, om hon är ful eller vacker, om hon kan regissera eller inte. Personligen tror jag inte att någon som är besatt av sitt utseende kan vara en bra regissör, men det gäller både män och kvinnor. Ett annat exempel var när en professor frågade mig under det tredje året: "Vlatka, ja, här studerar du detta och vad ska du göra efteråt?" Och då var det genialt, han var, "Tja, du ska gifta dig." Det har jag inte gjort. Så jag regisserar fortfarande och kan försörja mig med mitt arbete och jag menar, jag gör dokumentärer, jag har gjort en serie för tonåringar, jag svarar regelbundet på erbjudandet att delta i anbudsförandet från kulturministeriet, de kan inte avslå så många manus som jag kan skriva skriva (hon skrattar). Jag har upptäckt en annan av mina talanger från ilska, ilska är en bra drivkraft, jag har sagt till mig själv: "Tja, jag regisserar dessa dokumentärer, men jag saknar skådespelarna, jag gillar att de säger mina meningar ... Och jag skulle vara oändligt glad om fru Milena Dravić kunde säga i en film en av mina meningar... eller mer." Och sedan har jag börjat skriva för teatern, det finns mindre pengar där, det är ju inte någon lotterivinst ... Och så skrev jag en pjäs och vann "Marin Držić". Herr Srećko Šestan har just muntrat upp mig. Jag menar, det kan vara frustrerande. Men jag skulle inte vilja att det skulle sluta så här: "Åh, dessa män, de är hemska, hemska!" Här sitter Ogi (Ognjen Sviličić), som gör bra filmer - men jag skulle gärna vilja se någon här som gör dåliga filmer och få en chans att fråga honom om det är på grund av att han är en man.

(...)

Vlatka Vorkapić

Tre debutanter, låt oss se! Så, min film har inte gått igenom eftersom manuset inte är bra... Det är möjligt. Men vissa filmer har gått igenom, en skådespelare som redan regisserar den tredje filmen, jag undrar alltid: varför? Han är en vacker man, låt honom spela, han är så vacker, så att han inte kan regissera. Han har gjort fem dåliga filmer och det var den sjätte som han har filmat när de sa: Det som hänt honom är äntligen en bra film. Så är vi galna? Tänk om en sådan film händer mig, Biljana eller någon annan. Den första. Och att repetera igen efter den första dåliga?!

Srećko Šestan

Jag håller med dig helt.

Vlatka Vorkapić

Du håller med? Dessutom finns det en direktör i kommissionen som, från vad jag har fått veta, mest gillade filmen och - två dramatiker. Jag menar när någon delar ut priser, då kan man tilldela dem... Jag har delat ut priser för den kroatiska tidningen Večernji list, för en novell. Så jag har aldrig skrivit en berättelse i hela mitt liv, men jag har delat ut priset. Kanske är någon arg på mig eftersom den inte har vunnit priset, men jag har inte förbjudit någon att skriva noveller. Den som fördelar medel behöver veta vad det innebär att regissera en film eller åtminstone att skriva ett manus.

Srećko Šestan

Jag skulle bara vilja säga att det borde vara helt klart för publiken att från och med 1.1. det som är behörig för den här tävlingen, som för närvarande pågår, är HAVC, därför har kulturministeriet inte längre något inflytande i detta avseende.

Sanja Ravlić

Jag kan ta över nu på uppdrag av HAVC och regissören, Kapović, som inte kunde vara med oss idag. Det finns en speciell strecksats i den nya lagen om audiovisuella aktiviteter i artikel 5, som säger att man tar hand om debutfilmen. Det är absolut ett mål för HAVC, särskilt när vi börjar ta emot dessa ytterligare

medel, att öka antalet debutfilmer, ännu mer än tre. I höst introducerar vi en särskild fond i HAVC för manus- och projektutveckling, vilket, jag tror, är en sak som finns i alla andra europeiska länder, så denna situation - att någon avvisar ditt projekt och skriver bara: det är inte tillräckligt utvecklat - det är ett underbart utskrivningskvitto, men ingen tar hand om dig vidare. Hon säger att hon inte har gjort vad vi hade bett henne att göra, men frågan är om de sa något alls...Det är vad jag vill berätta för er från vår sida. För det andra har vi som HAVC och det audiovisuella rådet begärt att få höra vad våra - jag ska använda det engelska ordet - stakeholders tror, eftersom jag tror att vi alla deltar och ger pengarna för filmen. Så jag tycker, och här håller jag också med Šestan, att det här är bara dialogens början, dörren står alltid öppen för er och alla slutsatser vi drar, detta kommer vi verkligen att tänka på. Och jag måste säga, vi hade problem med att hitta förvaltare. För, Srećko vet det, människor vill inte hör av sig, de vill inte bli ogillad, det är ju en paradox. Men jag hoppas att vi ska försöka få folk att tänka på det annorlunda. Det är verkligen svårt, och i år har vi gjort en övergångsvariant, vi kommer att försöka ha bättre könsrepresentation på de beslutsfattande positionerna och det speglar bilden, men, som jag säger, vi har precis börjat arbeta, så ha lite tålmod och förståelse för oss. Därför att det finns så många saker som borde tas om hand. Och detta är också en väldigt viktig sak.

Mirjana Galo

Jag skulle vilja vända mig till herr Šestan. Jag är bekant med tävlingen för långfilm med stöd av kulturministeriet, har dock aldrig fått svar på varför filmen inte har accepterats, vilka filmer som har accepterats, varför de har accepterats, hur de värderas och vem som har varit i kommissionen. Så proceduren är inte transparent. Någon återkoppling har aldrig skett.

Srećko Šestan

Svaret är väldigt enkelt: de filmer som har klarat tävlingen finns, tillsammans med recensionerna, publicerade på webbplatsen för kulturministeriet, och det tredje segmentet är de pengar som produktionskonsulten föreslår för att samfinansiera själva filmen. Vem de konstnärliga rådgivarna är är alltid mycket känt för det finns alltid en transparent presskonferens där konstnärliga rådgivare säger varför ... Nu kommer vi till problemet med varför recensionerna av de filmer som inte passerade inte

publiceras. De allra flesta, det var mycket prat om detta, en stor majoritet av författarna sa: varför, det är ju bara min ensak. Åsikterna är delade. Och vi kan inte heller publicera recensionerna, om majoriteten inte är för att publicera detta, att det sätts in. Detta kan nu göras under de nya förslagen, som kan komma att ändras, så att projekt skrivs under koden, de behöver inte namnges. Nu finns det ett problem om producenten kommer att rapportera under koden. För vad händer om projektet går igenom och det inte finns någon producent. Eftersom producenten är en integrerad del av av produktionsprocessen. Så det finns många komplexa problem, det här är en bra samtalsstart. Som vi började med *Prvi pogled (Den första anblicken)* för några år sedan, bör vi be alla festivaler, från Zagreb-Dox, Zagreb Film Festival, One Take Festival, att alltid hitta ett ämne som är väldigt viktigt för kinematografi och att den festivalen tar upp det ämnet. Till sist en sak till, att saker från 2004 förändras, jag kommer inte att utarbeta mer, ni kan alla se det - antalet kvinnliga teaterregissörer, av de fyra nationella husen två drivs av kvinnor, så femtio procent, att festivalens ledande människor är för övrigt kvinnor, så jag håller inte med om att det inte finns några pengar i kvinnors händer. Dessutom finns det Pula, Libertas Filmfestivalen, så saker rör sig. Herregud, någon som sysslar med kultur kan ju inte utelämnas, om man har ett bra projekt, finns det ingen chans att bli missad.

M.Sc. Helena Štimac Radin

Jag tackar deltagarna i rundabordet. Fru Jagoda Kaloper har anslutit sig med oss, lite för sent, men vi har tillräckligt med tid för att du kann tala till oss, jag tycker att det är synd att du inte har hört hela diskussionen. Visst, efter fru Kalopers ord, föreslår jag att du lägger fram förslag till slutsatser, minst tre grundläggande slutsatser som vi alla kan komma överens om och som vi sedan kan vidarebefordra till presstjänsten vid Pula Filmfestivalen.

Jagoda Kaloper, skådespelerska

Jag ber om ursäkt, jag är ledsen att jag inte har blivit involverad i diskussionen tidigare. Jag vet vad problemet är eftersom jag har känt allt på min egen hud många gånger, jag hoppas att kvinnor kommer att ha tillräckligt kraft för att kämpa för sina rättigheter som redan uppnåtts på vissa ställen under förra seklet. Jag är ledsen att allt verkar vara normalt, det är inte normalt, inte ens i hela Europa, och särskilt inte i vårt land. Detta är verkligen ett samhälle av män

som - inte bara på film utan också generellt - det är de som bestämmer. Vilket, tror jag, är en dålig sak eftersom världen har kommit till ett steg, då en annan känslighet behövs. Jag har haft en karriär inom kroatisk film i 42 år och under de 42 år har jag spelat in mer än 20 filmer. Jag säger bara en sak: varje gång var min roll ganska outvecklad i jämförelse med manliga roller. Manliga roller har alltid haft tre, fyra, fem dimensioner. Kvinnliga roller har varit "platta". Alltid endimensionella. Hon kan vara gammal, vacker, ung, hur som helst, men hon har verkligen aldrig varit en social faktor eller någon som har stått i handlingens fokus. Jag är ledsen. Det borde verkligen äntligen förändras. I alla dessa 20 roller har alltid visat sig bara en liten del av min karaktär. I mitt liv har jag jobbat med olika saker; inom stadsdesign, målning, konst, ett arbete för tre män. Jag var tvungen att jobba tio gånger hårdare än en man.

Srećko Šestan

Titta här, vi har arton porträtt som visar skådespelare i huvudroller i sju spelfilmer. Förhållandet är femtio till femtio. Nio kvinnor, nio män.

M.Sc. Helena Štimac Radin

Så vår tid är nu ute. Jag tror att det som vi alla har kommit överens om här idag kan sammanfattas med att den här rundabordsdiskussionen och att öppna detta ämne är ett värdefullt initiativ som måste fortsättas. Till och med chefen för Pula Filmfestivalen har redan föreslagit att vi ska upprepa igen nästa år och gå vidare med det ämne vi har öppnat idag. Därför är vi alla överens om att ett mycket viktigt och nytt ämne om kvinnors ställning i allmänheten och i kroatisk film har öppnats. Jag tackar er alla för er uppmärksamhet som ni har ägnat åt det här rundabordssamtalet.

D.Sc. Saša Vojković

Jag ville att vi skulle dra åtminstone en slutsats, och det är att ändra dessa villkor och verkligen öka antalet debutfilmer, så att upphovskvinnorna kan engagera sig i produktionen av långfilmer i Kroatien så snart som möjligt och så att den här alarmerande disproportionen kan på nåt sätt lindras.

Srećko Šestan

Ursäkta mig, betyder det att vi har enats om att ha ett rundabordssamtal om männens synligheten i kroatisk film om ett par år? (skratt)

Pepparkaksrulle

Skapat av: Matejka Buča

MED MASCARPONE OCH APELSIN

- 6 portioner
- 45 minuter
- medelsvårt

Ingredienser:

- Kaka:
- 1 ägg, separerad äggvita och äggula
- en nypa salt 60 g socker
- 1 matsked honung
- 85 g vetemjöl
- 1/2 matsked Vegeta Maestro kanel
- 1/2 matsked Vegeta Maestro mald ingefära
- 1 Vegeta Maestro kryddnejlika
- en nypa Vegeta Maestro muskot
- 1-2 matskedar florsocker

Tillagning:

- Sätt ugnen på 170°C och klä en bakform (25x35 cm) med bakpapper
- Vispa äggvitan med salt till ett fast skum
- Vispa äggulan med socker tills blandningen är blekgul och tjock. Tillsätt honung, därefter mjöl och kryddor (krossa kryddorna i kryddkvarnen) och vispa lite mer.
- Tillsätt sedan äggvitan till den gula blandningen och blanda försiktigt med en slickepott för att inte slå ut för mycket luft.
- Häll i bakformen, platta till ytan och grädda i 8-10 minuter, dvs tills ytan är gyllene och en provsticka kommer ut ren från mitten av kakan
- Bred ut en fuktig kökshandduk och strö över lite florsocker. Vänd upp kakan på kökshandduken från formen som den legat i. Låt stå i 2 minuter och dra sedan försiktigt bort bakpappret. Rulla nu kakan med hjälp av trasan till en fast rulle och låt den svalna.

Fortsättning på nästa sida.

Ingredienser:

Fyllning:

250 g kall mascarpone
apelsinskal
1 påse Dolceta bourbon vaniljsocker
50-75 g florsocker
200 ml vispgrädde

Glasyr:

100 g mörk choklad
1 matsked olja

Royal icing:

1/2 äggvita
100-150 g florsocker

Tillagning:

Under tiden gör du fyllningen:

Blanda mascarpone med apelsinskal, vaniljsocker och florsocker. Häll i grädde och vispa till en fast kräm. Låt den svalna i kylen.

Rulla ut den kalla rullen och bred ut fyllningen jämnt, därefter rulla försiktigt ihop rullen.

Smält choklad i mikron eller i vattenbad, därefter häll olja i den. Bred ut på rullen och låt stelna.

För royal icing, vispa äggvita tills det bildas lite skum - du behöver ännu mindre än en halv äggvita och på detta sätt blir det lättare att separera den. Tillsätt florsocker, lite i taget, tills smeten har samma konsistens som en mjukglass, den ska bli ganska tjock.

Lägg den i en fryspåse och för den till kanten (eller i en spritspåse) och klipp ut en väldigt liten öppning på toppen. Dekorera efter eget tycke och smak.

Och det är allt, förvara i kylskåp och njut! ☺

Sponsor till det här receptet

